

GEVAARLIJK SPEL.

DRAMA

IN EEN VOORSPEL EN VIER BEDRIJVEN.

IN STUDIE GENOMEN
DOOR HET GEZELSCHAP DER HEEREN LE GRAS & HASPELS
IN OCTOBER 1885.

Rederijkerskamers, Liefhebberijgezelschappen en Familiekringen is het recht van vertooning vergund.

GEVAARLIJK SPEL

DRAMA
IN EEN VOORSPEL EN VIER BEDRIJVEN

DOOR

H. TH. BOELEN

's-GRAVENHAGE — A. RÖSSING — 1885

PERSONEN IN HET VOORSPEL:

FRANS VAN MANDEL, Meester in de rechten		De Heer WILLEM VAN ZUYLEN.
KAREL VAN MANDEL	Studenten	» » L. M. SMITH.
HENRI REVAL	Studenten	» » H. POOLMAN.
MAURITS DE VORSTENBERG	Studenten	» » HENRI DE VRIES.
WILLEM VAN THOLL	Studenten	» » P. D. VAN EYSDEN.
MIENTJE, dienstmaagd		Mevr. G. POOLMAN-HUYZERS.

IN HET DRAMA:

Mevrouw de Weduwe VAN THOLL		Mevr. CATH. BEERSMANS.
WILLEM, Student	hare kinderen	De Heer P. D. VAN EYSDEN.
LOUISE DE VORSTENBERG,	hare kinderen	Mej. MARIE VINK.
MAURITS DE VORSTENBERG, Louise's echtgenoot, koopman		De Heer HENRI DE VRIES.
FRANS VAN MANDEL		» » WILLEM VAN ZUYLEN.
KAREL VAN MANDEL, jong advokaat		» » L. M. SMITH.
HENRI REVAL, Student, neef van Mevr. van Tholl		» » H. POOLMAN.
TEUTEM, Rentenier		» » G. J. KEERWOLF.
MINA TEUTEM, zijn vrouw, nicht van De Vorstenberg		Mevrouw MARIE COELINGH-VORDERMAN.
GLASIUS, procuratiehouder bij De Vorstenberg		De Heer ROSIER FAASSEN.
ALBERT, knecht bij De Vorstenberg		» » MELSERT V. D. LUGT.

Tusschen het Voorspel en het Drama liggen ruim twee jaren.
Tusschen de andere bedrijven ligt ook eenig tijdverloop.
Het voorspel speelt in Leiden, al het overige in Amsterdam.

TYP. TH. A. VAN ZEGGELEN, AMSTERDAM.

VOORSPEL

Kamer van KAREL VAN MANDEL. Op den achtergrond ziet men een alkoof, met een open gordijn, zoodat men later de personen, die er ingaan, zien kan.

I.

KAREL, MIENTJE.

KAREL. Kan ik er nu van op aan dat alles netjes in orde is?

MIENTJE. Ja mijnheer, kijk u maar gerust.

KAREL. Ik hoef niet te kijken. Moet *ik* het dan weten? Neen, Mientje, jij moet zorgen dat niemand aanmerkingen maakt. Goed en vlug bedienen, hoor!

MIENTJE. Ja, mijnheer.

KAREL. En stil je weg gaan, je niet laten aanhalen.

MIENTJE. He, mijnheer!

KAREL. Kom, kom, we kennen je! Nu, kijk maar zoo boos niet. Je kijkers zijn toch al zwart genoeg. Is het dan zóó slim wat ik zeg?

MIENTJE (*schalks*.) Ik zal maar gauw maken dat ik weg kom.

KAREL Wat heb-je gebracht? Cognac, wijn en bier. Nu, daar kunnen ze 't vooreerst meê doen.

MIENTJE. Ik geloof dat er gescheld wordt, mijnheer. (*Af*).

KAREL. Een aardige meid. Men zou haar kwaad maken om zich met haar te verzoenen.... zoenen zelfs!... maar 't mag niet. De dienstmeid!... Ja, dat fatsoen weet wat, daaraan stoort zich zelfs een student bij zijn ploert. Dat moest anders wezen.

MIENTJE (*komt binnen*). Mijnheer, daar is iemand om u te spreken. Een heele oude kennis.... dat is te zeggen van u, volstrekt niet van mij.

KAREL. Nu gauw maar, wie is het dan?

MIENTJE. Hier heeft u zijn kaartje, mijnheer.

KAREL. Wat is dat? Mijn broêr. Wat een deftigheid om een kaartje te pousseren!

MIENTJE. Ja mijnheer, maar hij ziet er ook zoo voornaam uit. Een officier mijnheer.

KAREL. Meid, ben je gek?

MIENTJE. Neen, mijnheer, wezenlijk, het is zoo!

KAREL. Goed, laat hem maar gauw bovenkomen. (*Mientje af*).

KAREL (*kijkt de krant in*). Wat is dat? Ha, ik begrijp.... daar lees ik het net! Kapitein van de schutterij geworden. Maar moet hij dan dadelijk zijn mooie pak laten luchten!... Wat treft dat gek, juist van avond!... enfin, daar is hij.

(*Hij loopt naar de deur, hem te gemoet*).

II.

FRANS, KAREL.

(Bij dit èn volgende tooneelen worden de flesschen van tijd tot tijd aangesproken.)

FRANS. Wat zeg je van me?

KAREL. Wel, dat's goed dat je me eens komt opzoeken.

FRANS. Jawel, maar wat zeg je nu van me?

KAREL. Gefeliciteerd met je nieuwe betrekking. 't Pak

staat je niet kwaad, van voren ten minste. Keer je eens om. De rug zit ook goed. Ga zitten. Een sigaar?

FRANS. Maar kijk je er dan niet van op?

KAREL. Waarvan?

FRANS. Wel, ik een officier.

KAREL. Och, dat wist ik al.

FRANS (*lachende*). Wist je dat al? En ik, die je wou verrassen. Hoe wist....

KAREL (*hem de krant overhandigende*). Daar, lees!

FRANS (*een weinig teleurgesteld*). Die kranten zijn toch vlug! Ik geloof waarachtig dat de naam *le Précurseur* voor een krant niet slecht gekozen is. Wil je wel gelooven dat ik zelfs nog niet eens de officieele benoeming heb ontvangen.

KAREL. Enfin, dat's hetzelfde, maar hoe duivel kom je zoo gek om....

FRANS. Zoo met den uniform aan in huis te komen vallen, hé. Ja, dat is wel een beetje dwaas, maar niet zoo erg als je denkt, Je weet dat ik hier jaren lang heb gewoond.

KAREL. Zeker, je heet nog altijd de eeuwige student.

FRANS. Des te beter, dan vergeten ze mij niet. Nu heb ik maar eens van mijn leven een kleermaker gehad die voor mij maken kon en die woont hier. Daarom heb ik hem mijn pakje laten maken. Ik verkoos om het zelf hier te komen aanpassen en jou eens op te zoeken, terwijl ik het, juist ter vermijding van het uniforme, wel aardig vond om in uniform te komen. Maar ik wist niet dat het al weer in de krant stond. Al het aardige is er af. (*Rondkijkende*). 't Schijnt dat je bezoek krijgt.

KAREL. Ja, daar is eene aanleiding.... Ik krijg een stuk of wat studenten.... Je weet toch dat ik op mijn manier een soort van Maecenas ben.

FRANS. Voorzichtig hoor, dat kost geld!

KAREL. Wat kost geen geld? Zelfs een officiersuniform.

FRANS. Heel ad rem. Je bent vooruitgegaan.

KAREL. 't Is zoo heel kostbaar niet, ik bescherm de

Nederlandsche kunst met twee aandeelen in de loterij van Arti en ik heb wat getrokken.

FRANS. Hoe lang ben je lid?

KAREL. 't Is het eerste jaar.

FRANS. Gelukkige kerel! Twaalf jaar ben ik al lid, maar iets trekken, dat hoeft niet. Wat heb je? Laat eens kijken. Iets moois?

KAREL. Ja, mooi genoeg, maar ik heb er niet aan. 't Is me veel te groot. Anderhalve meter breed. Kijk eens rond, waar zou ik 't moeten hangen?

FRANS. Wat stelt het voor? Met figuren? (*Karel knikt toestemmend.*) Natuurlijk visschers? (*Karel lacht en knikt weer.*) Een goed stuk dus.

KAREL. Mij dunkt wel, maar juist omdat ik ook het oordeel van anderen eens hooren wil, heb ik van avond drie juristen gevraagd om het eens te zien.

FRANS. Drie juristen om een schilderij te beoordeelen! En weten ze er iets van?

KAREL. Ja, ik geloof waarachtig dat er één bij is die er een beetje verstand van heeft.

FRANS. Een van de drie, dat vind ik al wel.

KAREL. Ja, en nu doet het me pleizier dat jij er ook bij bent.

FRANS. Heb ik dan .... nu ja misschien wel wat. Niet dat het ooit een *bijzonder* puntje van mijn liefhebberij was, maar wanneer men zoo overal komt en men keuvelt met honderde menschen van allerlei kleur, mannen en vrouwen, ouden en jongen, dan mag men er verstand van hebben of niet, men kan er althans over meepraten. En vertel eens op, wie er komen? Misschien nog wel oude kennissen van me.

KAREL. Ja wel. Henri Reval.

FRANS. Met zijn levendige kijkers. Een vroolijk heer. Daar zou ik je staaltjes van kunnen vertellen. Maar ga voort, wie meer?

KAREL. Willem van Tholl.

FRANS. Van Tholl? Van Tholl? Ja, ik heb een van Tholl

gekend, maar dat moet een broer zijn geweest. Heeft hij blonde haren? Kroes en wat rossig.... 't Is of ik de meid nog zie.

KAREL. Meid! Welke meid? Wie praat er nu van een meid!

FRANS. Zijn zuster Louise meen ik. Een aardig ding. Wat heb ik haar eens het hof gemaakt! Zand daarover. De derde?

KAREL. Maurits de Vorstenberg, die met Louize geëngageerd is.

FRANS. Wel zoo, geëngageerd!... De Vorstenberg ken ik niet. Den naam wel. Een Amsterdamsche familje. Den ouden heer ken ik. Majoor van de schutterij. Een dikkert maar een knap man en hij kent zijn dienst. Is hij nog jong student?... de zoon meen ik.

KAREL. Dat niet, maar hij is een stille in den lande. Niet onknap. Hij schilderde vroeger ook, maar hij is er mee uitgescheden om, zooals hij zegt, het aantal croutes niet te vergrooten.

FRANS. Dat's de sijs die verstand van de kunst heeft en bepaald een kerel met hersens in zijn pan.

KAREL. Dat geloof ik!

FRANS. Studeert hij in de rechten? Jammer dat hij niet praten kan.

KAREL. Ik zeg niet dat hij het niet kan, ik zeg dat hij niet veel praat, is dat dan hetzelfde Frans?... Buitendien wordt hij geen advokaat. Zijne ouders willen alles aan zijne opvoeding ten koste leggen en meenen dat het in zijn koopmansstand ook te pas komt om in de rechten gestudeerd te hebben.... Maar vertel me eindelijk eens wat van je zelf. Hoe gaat het met de praktijk?

FRANS. 't Blijft alzoo bij het oude.

KAREL. Bij het....? Wat meen je? Je hadt natuurlijk in den beginne niets.

FRANS. *En 't blijft bij het oude* zeg ik immers. Ik ben maar officier geworden, dat geeft ook occupatie,... Wil ik je eens

wat in vertrouwen zeggen, Karel! Ik geloof dat ik te lang heb gestudeerd.

KAREL. Nu, ik hoop ten minste wat korter student te blijven.

FRANS (*met vuur*) O, was ik het nog! Een heerlijk leven! (*met eenig gevoel*) En toch, Karel, volg niet mijn voorbeeld en word geen eeuwige student. Hoe pleizierig ook, je kunt het niet blijven, zie je.... genoeg. Ik hoor de levendige stem van Henri Reval al op den trap.

III.

DE VORIGEN, HENRI, WILLEM.

KAREL. Welkom, welkom vrienden! (*Frans aan Reval voorstellende*). Wel, ken je hem nog?

HENRI. Hm!... een officier.... je bent toch niet.... (*hem hartelijk de hand reikende*) ja, waarachtig je broer, de eeuwige student! Nu, dat doet me nog eens goed.

KAREL. Van Tholl, je weet het nu, mijn broer.

HENRI. Maar vent, wat beweegt je? In dat costuum! Is 't vastenavond! Je hebt toch altijd iets vreemds.

FRANS. De heele zaak is dat ik mijne oude vrienden getrouw blijf, in dezen mijn ouden Leidschen snijder. Uit de aardigheid kwam ik Karel in mijn nieuwen pak verrassen.

HENRI. Bravo voor den eeuwigen student, die zijne oude vrienden getrouw blijft!

FRANS. Maar genoeg van die dwaasheid. Wat is er voor nieuws?

WILLEM. Wij komen juist het nieuws bekijken.... niet de uniform, maar de schilderij.

KAREL. Wacht even dat de Vorstenberg komt.

WILLEM. Komt *die*?

KAREL. Ja, want ik moet er toch één hebben die er wat van weet.

HENRI. Attrappe champagne!

Frans. Och, wat is eigenlijk verstand van kunst? Kunst treft of treft niet! Als de artisten er meer op uit waren om een publiek in vervoering te brengen, we zouden wat minder verveeld worden met allerhande....

Karel. St.... wacht met die kunsttheoriën, want ik hoor juist de Vorstenberg den trap opkomen. Hij is de man die je staan kan als je soms ketterijen verkondigt.

Frans. Ketterijen? Wat zijn ketterijen? Waarheden van den volgenden dag?

Henri. Ketterijen bestaan niet voor iemand die alles verdedigen kan.

IV.

De vorigen, Maurits de Vorstenberg.

Karel. Welkom de Vorstenberg. (*Frans voorstellende*). Mijn broer, oud leidsch student, nu meester in de rechten.

Henri (*glimlachend*). En officier van de schutterij.

Karel. De anderen ken je immers? (*De Vorstenberg knikt toestemmend en reikt allen de hand*).

Karel. Het is mij aangenaam, de Vorstenberg, dat mijn fortuintje mij meteen de aanleiding heeft gegeven, je eens bij mij te zien. Weet je, ik heb geen verstand van kunst en nu wou ik eens van jou weten....

Maurits. Veel eer, maar heb ik er dan verstand van?

Willem. Ten minste iemand die zooveel aquarellen heeft.

Frans. Zoo mijnheer, heeft u zoo'n mooie verzameling? Eene aardige liefhebberij.

Maurits. Ik ben naauwelijks begonnen. Ik hoop dat ze mooi worden zal. Maar waar is het doek nu?

Karel. Ik heb het in den alkoof gezet. Hier nam het me te veel plaats weg.

Maurits. Heb je daar dan meer plaats?

Karel (*lachend*). Daar slaap ik altijd heel alleen en krijg nooit gasten.

Maurits. Nu, ik ga eens kijken. (*Karel gaat met hem mede*).

Frans (*tot Henri*). Wel, wel dat doet mij goed om nog een ouden kennis te ontmoeten. Vertel mij eens, houd ik mij goed?

Henri. Hm, een beetje grijs geworden.

Frans. Och kom!

Henri. Nu, Willem, wat zeg jij?

Willem (*lachend*). Enfin, een grijsaard is mijnheer nog niet.

Henri. Neen, maar hier en daar komt het zout door de peper kijken.

Willem. Maar heel bescheiden.

Henri. En waarachtig de maan begint ook al te schijnen. Een beetje, niet erg.

Willem. Eerste kwartier.

Frans. Zeg eens even, ben ik hier voor mijn pleizier of niet? Weet je wel dat het alles behalve prettig is om oud te worden. Weet je wel dat het heel erg is om iemand zoo iets maar rondweg in het gezicht te zeggen.

Willem. Nu ik ga het stuk eens bekijken. (*Hij gaat naar den alkoof.*)

Frans. Gelukkig dat ik mij nog niet oud gevoel. (*Maurits en Karel komen terug.*)

Maurits. Een mooi stuk. 't Is jammer dat je er geen kabinet op na houdt.

Karel. Nu, een kabinetstukje is het toch waarlijk niet. Komaan mijneheeren, ik zal je nu maar eens inschenken, als je 't zelf niet doet. (*Terwijl hij de glazen inschenkt.*) Ik ben mooi verlegen met het ding. Ik zal 't moeten verkoopen.

Willem (*terugkomende*). 't Sujet bevalt me niet.

Maurits. 't Sujet kan me minder schelen, als 't maar goed is.

Frans. Hecht u daar niet aan?

Henri. 't Wordt tijd dat ik het meesterstuk toch ook eens ga zién. (*Henri en Karel gaan naar de alkoof.*)

Maurits. Neen, althans heel weinig.

Frans. En had ik een zoon....

Willem. Weet u dat u er geen heeft?

FRANS. Ondeugende kerel, houd je mond, we spreken nu eens ernstig. Ik zeg dat als ik een zoon had die schilder wou worden, ik hem wel degelijk den raad zou geven, het allereerst aan zijne onderwerpen te denken.

MAURITS. Ik heb het over de kunst, niet over de loopbaan van den artist. Een hemelsbreed verschil, u voelt dat zelf wel.

FRANS. Maar het succes moet het werk toch bekroonen, mijnheer.

MAURITS. Hm! Het oordeel van één kenner is meer waard dan dat van honderd liefhebbers.

FRANS. Ik kan dat gevoelen niet geheel deelen, mijnheer.

HENRI (*terugkomende tegen Maurits*) Ja, met hem kom je niet ligt klaar.

FRANS. Waarlijk die theorie kan tot heel verkeerde gevolgen leiden. Op elk kunstterrein zal het ideaal blijven om een geheele bevolking te treffen, niet zijn heil alleen te zoeken bij confrères, die misschien nog jaloersch zijn daarbij.

HENRI. 'k Heb laatst van een dokter gehoord dat hij meer van praktijk dan van theorie hield en zoo denk ik er ook over. (*Het glas in de hand nemende.*) Ik feliciteer Karel met zijn mooien prijs!

FRANS. Karel, daar ga je!

WILLEM. Was 't het mijne, ik sloeg er dubbeltjes van.

HENRI. Zoo'n geldwolf!

WILLEM. Och neen, maar ik vind het zoo mooi niet.

MAURITS. 't Is toch een goed stuk.

WILLEM. Over den smaak valt niet te twisten.

MAURITS. Over den smaak misschien niet, over de kunst wel.

FRANS. Wel beschouwd is smaak en kunst hetzelfde, maar men moet het niet al te individueel opnemen.

HENRI. Waarachtig, met hem kom je niet klaar, de Vortenberg.

MAURITS. Dat wil ik eens proberen. Mijnheer van Mandel schijnt van kunst te houden.

FRANS. Ik houd van alles wat mooi is.

MAURITS. Komt u dan morgen mijne aquarellen eens bekijken?

FRANS. Top, dan blijf ik van nacht hier.

KAREL, Als je 't stuk bekijken wil, zou ik het je raden. 't Is al te donker geworden, om het nu goed te zien.

FRANS. Zoo, heb ik mijn tijd alweer verpraat.

HENRI. Zooals van ouds, redeneren »und kein Ende."

ERANS. 't Is waar; hoeveel uren ik van mijn leven al verbabbeld heb! Menschelijke zwakheid, mijneheeren,

MAURITS. Als u niet zwakheid noemt, wat juist uw fort is, mijnheer.

FRANS. Is dat niet altijd het geval?

WILLEM. Nu, 't is een groot voordeel als men zoo zijn tong tot zijn dienst heeft.

MAURITS. Althans bij de vrouwen.

FRANS. Bij de vrouwen. Nu ja. Bij de vrouwen heb ik altijd succes, dat durf ik te zeggen.

KAREL. Ik zal de meid schellen, dat ze eens wat licht brengt.

HENRI (*tegen Frans*). Nog altijd zooveel succes? Vroeger misschien.

FRANS. Nog altijd!... Wat bedoel je?

HENRI. 'k Heb je immers gezegd dat het zout door de peper komt.

WILLEM. Ondeugende vent! Je tast hem in zijn zwakke zij. (*De meid komt binnen en spreekt een enkel woord met Karel, waarop ze weer heen gaat.*)

FRANS. Bedoel je dat zoo'n enkel grijs haar mij in den weg zou staan?

HENRI (*tegen Willem*). We moeten hem aan den gang helpen.

WILLEM. Een *enkel* grijs haar nu juist.

HENRI. 't Is wel sentimenteel vrijen in den maneschijn.

FRANS (*zich opwindende*). En al was 't volle maan omgeven van zilveren wolken!... Kom, kom, denk je dat je de vrouwen kent. Niet door zijn haar, niet door zijn jeugd, niet

door een mooi gezicht, door de tong alleen beheerscht men de vrouwen.

(MIENTJE *komt binnen met de lamp, die ze gereed is op tafel te zetten, maar ze blijft, met de lamp in de hand staan, om naar Frans te luisteren.*)

HENRI, WILLEM en KAREL. Bravo, bravo!

MAURITS. Houdt u de vrouwen voor zóó ondegelijk, mijnheer?

FRANS. Wat noemt u ondegelijk? Zijn wij, die ons laten inpakken door een paar mooie oogen, dan zooveel degelijker? Wie praat toont wat er in hem zit. Is 't niet zoo? Wat er niet in zit kan er immers niet uit komen.

HENRI (*zich de handen wrijvende.*) Nog altijd dezelfde! (*Mientje staat alweer Frans aan te kijken.*)

KAREL. Zeg eens Mientje, hoe sta je daar zoo? Zou je ook eens voortmaken?

MIENTJE. Ja wel mijnheer, ja wel. (*Al heengaande kijkt ze telkens naar Frans om.*)

WILLEM. Ha, ha, die is goed! De meid kan hare oogen niet van hem afhouden.

FRANS. Hare ooren meen je. Ze luisterde. 't Bewijs voor mijn stelling.

HENRI. Gekheid, alsof ze niet naar je mooie pakje keek. De kleeren maken den man!

(*Gedurende het gesprek komt de meid telkens de eettafel gereed maken, maar vergeet nooit naar Frans te kijken.*)

FRANS. Nu, toegegeven. Wat kan mij ook eigenlijk zoo'n meid schelen.

WILLEM. 't Is toch een aardig ding.

HENRI. Zoo'n conquète is voor hem te min.

FRANS. Althans niet de moeite waard om op te bluffen. Komaan ik ben hier te midden van vroolijke, knappe, aardige jongens, ware studenten en wij kennen allen het liedje:

Bij de meisjes, bij den wijn
Is 't braaf student te zijn

en toch tart ik je met je allen! Bij de vrouwen althans,

bij den wijn wil ik het des noods opgeven. Ik, met mijn peper en zout lokken, met een kruin die zijn aanleg al vertoont om kaal te worden, ik verwed er een heel anker champagne om, dat geen van je allen meer bij de vrouwen vermag dan ik.

MIENTJE (*ter zijde.*) Wat staat zoo'n officierskleeding toch knap!

HENRI. Een fraaie weddingschap! Hoe dat uit te maken?

KAREL (*tegen Mientje.*) Haast je toch wat meid, 't wordt veel te laat voor we aan tafel gaan.

MAURITS. Dat *is* niet uit te maken.

WILLEM. De Vorstenberg is je ten minste al vooruit.

FRANS. Omdat hij geëngageerd is! Dat bewijst immers niets.

HENRI. Pas op, hij gaat je nog je meisje aftrochelen.

FRANS. Geen denken aan mijneheeren. Om een meisjeshart te veroveren beteekent nog niets. Neem me niet kwalijk mijnheer de Vorstenberg, maar dat kan een boerenjongen wel.

MAURITS. Goed, maar wat wil u dan?

FRANS. Wat ik wil? 't Bewijs leveren dat, niettegenstaande de enkele grijze haren, die mijn hoofd versieren....

HENRI (*lachende.*) Versieren!

FRANS. Dat woord is wel te verdedigen, maar laat mij nu uitspreken. Ik wil het bewijs leveren dat een jonge, lieve vrouw, die mijnentwege dol op haar man mag wezen, nog wat voor mij kan gevoelen ook. Ik wil haar niet van haar eigen man aftrekken, zoover laat ik het niet komen. Ik wed in één woord dat ik u van een vrouw (geen meisje) een cadeau, al is 't ook maar een bloem, een briefje misschien, althans iets vertoonen zal als bewijs dat ik, die in uwe kalveroogen al zoo oud ben, bij de vrouwen niet heb afgedaan.

KAREL. Maar dat is immers een dwaze weddingschap.

HENRI. 't Doet er niet toe, hij heeft het gezegd en wij houden hem er aan.

WILLEM. Ja waarachtig, hij heeft het gezegd.

HENRI. Dus een liefdepand van een getrouwde vrouw.

FRANS. Althans iets wat men niet geeft aan iedereen, misschien niet aan een van u allen.

HENRI. Om een anker champagne.

WILLEM. Die we samen opdrinken.

KAREL. Hoe kan je zoo gek wezen?

FRANS. Gek is het wel een beetje, maar stel je gerust, ik red mij uit alles.

MAURITS. Uw broer schijnt al heel levenslustig te zijn.

KAREL (*naderhand.*) Ja, maar dat is toch te mal.

FRANS (*vroolijk.*) Kijk mijn broer eens. Ziet hij niet een eerste don Juan in mij? Dwaze kerel, ik hoef het toch niet verder te laten komen dan ik zelf wil. Afgesproken. Maar.... drie jaren tijd!

HENRI. Dat's te lang.

FRANS. Een mooi ding; men kan die zaken niet dwingen. De gelegenheden moeten zich voordoen. Luister goed: binnen drie jaar lever ik je van een jonge, lieve vrouw, — van een oude tante zou het geen verdienste zijn, — een haarlok, een ring, een brief, enfin iets dat niet ieder zoo maar krijgt, maar.... als we dan weêr te samen komen, geen andere gasten dan wij! Anders zou het onkiesch worden.

KAREL. Ik vind het toch zoo heel kiesch niet.

HENRI. 't Komt er niet op aan, het is aangenomen.

FRANS. Wanneer ik het bewijs niet geleverd heb, betaal ik de champagne, anders de heeren!

WILLEM en HENRI. Top, top, beklonken, beklonken!

KAREL. Eindelijk klaar, Mientje? (*Ze staat eenigzins verstrooid naar Frans te kijken.*) Nu, hoor je me niet!

MIENTJE. Ja, ja mijnheer, alles is in orde. (*Ter zijde.*) Wat kan die mijnheer praten!

KAREL. *A table messieurs*, zooals mijn schoolmeester altijd zei. (*Ze gaan aan tafel behalve Maurits, die Frans even terzijde trekt.*)

MAURITS. Mijnheer van Mandel, 'k wilde het zoo met een niet zeggen, maar ik doe er niet aan mee.

FRANS. Vrijheid blijheid, mijnheer, maar waarom niet!

HENRI (*van de tafel*) Kom je nu niet, heeren!

KAREL. Mijn broer kan nooit aan 't eind komen.

MAURITS. Och mijnheer, ik blijf nog maar kort aan de academie.

FRANS. Wat doet er dat toe? Ik ben er ook niet meer.

MAURITS. Ja, ziet u, ik ben geëngageerd.

FRANS. Vindt u het dan zoo erg?

MAURITS. Dat nu niet precies. 't Hoort misschien in de studentenwereld thuis, maar ik die dan....

FRANS. Verkeerde beschouwing mijnheer.

KAREL. Maar Frans houd ons nu toch niet langer op.

FRANS. Ja, ja, dadelijk! (*Tegen Maurits*) Jong moet men blijven zoo lang men kan.

HENRI. Hij *moet* nu komen. Heft aan!

Iö vivat, Iö vivat!

FRANS. En zonder een zekere dosis dwaasheid kan men niet jong zijn.

KAREL, WILLEM en HENRI (*zingende*)

Iö vivat, Iö vivat
Nostrorum Sanitas!

FRANS. Ja, ja. ja, Ja we komen!

(ALLEN *opstaande en jubelende*)

Hoc est amorus poculum
Dolores est antidotum.
Iö vivat, Iö vivat
Nostrorum Sanitas!

HENRI. We hebben hem weer, de lollige student!

KAREL. De officier van één dag!

HENRI. De eeuwige student! Lang moog' hij leven!

ALLEN. Hoerah! (*Ze jubelen en zingen terwijl het scherm valt*).

1STE BEDRIJF.

Huiskamer van de VORSTENBERG bij daglicht.

I.

MEVROUW VAN THOLL, LOUISE.

LOUISE. En gaat u mij nu wezenlijk al zoo gauw verlaten. Och, mama, als ik u maar altijd bij mij had.

MEVROUW. (*schertsend*) Dat zou immers juist verkeerd zijn. Een schoonmoeder altijd over den vloer? Lees alle schrijvers daar eens over na!

LOUISE. Neen, mama, scherts niet. Als ik alles van te voren geweten had, dan....

MEVROUW. Dan...?

LOUISE (*haar hoofd in moeders schoot leggende*) Was ik misschien liever bij u gebleven. (*Mevrouw van Tholl neemt haar hoofd en kust haar op het voorhoofd.*)

ALBERT. (*komt binnen.*) Mevrouw, mijnheer en mevrouw Teutem vragen belet.

LOUISE. Nu juist? Neen, ik ben niet thuis. (*De knecht wil heengaan.*) Of toch niet. Het geeft in ieder geval afleiding. Laat maar binnenkomen. (*Knecht af.*)

MEVROUW. Lieve, houd je nu toch goed voor die menschen.

LOUISE. Dat gaat gemakkelijk, mama. Als Mina Teutem aan het woord is, blijft zij er aan.

II.

De VORIGEN. De heer en mevrouw TEUTEM.

MINA. Dag Louise, hoe gaat het beste meid? (*Voor Mevrouw van Tholl neigende.*) Mevrouw!

LOUISE (*groetende.*) Dag neef Teutem! .... Mina mag ik je mijn mama voorstellen.

TEUTEM (*beleefd buigende.*) Zeer veel eer kennis met u te maken, mevrouw.

MINA. Hoe maakt manlief het?

LOUISE. Heel wel.

MINA. En .... krijgen we hem niet te zien?

LOUISE. Ik vrees van neen.

MEVR. Mijn schoonzoon heeft het zeer druk.

MINA. Zoo druk? En dat in den tegenwoordigen tijd dat iedereen klaagt?

MEVR. Het zijn niet altijd de beste zaken die de meeste drukte geven, mevrouw.

MINA. Och, ik heb daar ook geen verstand van. Ik heb altijd gezegd dat ik geen zin in een koopman zou hebben.

MEVR. Uw man is...?

TEUTEM. Ik ben rentenier, mevrouw. Ik doe, zooals men dat noemt, niemendal.

MEYR. Nu, in een groote gemeente kan men altijd wat doen om zich bezig te houden. Misschien lid van den raad? Van een kerkeraad? In het bestuur van een genootschap?

MINA. O neen, mevrouw, want daar houd ik niet van.

MEVR. U niet?

TEUTEM. Ik ook niet mevrouw.

MINA. Niet waar, Teutempje, men zal moeielijk twee menschen vinden kunnen die alles zoo eens zijn als wij. Wat ik wil, wil hij ook. O dat had ik niet beter kunnen treffen. 'k Hoef niet te kikken of hij doet het. Hij houdt zelfs van alles waar ik van houd, niet waar Teutempje?

TEUTEM. Zeker, zeker!

MINA. We houden allebei van kabeljaauw, en ik kik niet of hij vliegt naar de vischmarkt. En dat ziet niet alleen op den hap, neen, van klassieke concerten houdt hij ook, net zooals ik, niet waar Teutempje?

TEUTEM (*zuchtende.*) Zeker, zeker!

MEVROUW. En mijnheer heeft altoos den tijd. Heeft u kinderen?

TEUTEM (*zuchtende.*) Neen, mevrouw, onze echt is ongezegend.

MINA. Althans in dien zien. Nu daar schikken wij ons in, niet waar Teutempje?

TEUTEM. Ja, ja!

MINA. Een reisje nu en dan, een rustig leventje voor het overige en dan de muzijk, o de muzijk! zonder muzijk zou ik sterven.

TEUTEM (*zuchtende.*) Ja, ja!

MINA. Concerten, daar ga ik zoo graag naar toe. Met mijn man, nooit alleen, altijd met hem, niet waar Teutempje? Alleen ga ik noch hij, nooit uit. En dan, ik houd van een rustig leventje, mevrouw. Ziet u, dat zou ik niet kunnen hebben om met een koopman getrouwd te wezen. Och u moet begrijpen, ik kom van Drenthe en daar denken ze heel anders over kooplui als hier, lang zoo gunstig niet. Nu dat wil ik daarlaten, maar dat weet ik zeker dat, als ik een koopman had getrouwd, lieve Louise, ik alle nachten geen oog zou kunnen toedoen. Uit ongerustheid, weet je?

TEUTEM. Ja mevrouw, dat is het eenige verschil tusschen ons. Ze schimpt altijd op den koopmansstand.

MINA (*lachende.*) En dat kan Teutempje niet velen, omdat zijn papa een koopman was.

Mevrouw. En misschien het vermogen van mijnheer....

Mina. In den handel is verdiend. Nu ja, dat is toevallig waar, maar ik had ook wel wat. Botje bij botje, dat geeft de beste huwelijken, niet waar? — Och, tegenwoordig hoort men zulke nare dingen van kooplui. Neen, een koopman zou ik niet willen trouwen.

Louise. Maar mijn goede nicht, men trouwt ook geen koopman maar een man. Als men de keuze heeft bepaald, wat doet er dan het beroep toe?

Mina. En als hij dan fout gaat?

Louise. Dan moet de vrouw haar man steunen, voilà tout!

Mina (*lachende.*) Liever niet hoor!

Mevrouw. Er is veel waars in hetgeen u zegt, mevrouw. De koopmansstand heeft bezwaren, wie zal dat ontkennen? Ik althans niet. Ook mijn man was koopman. Wij hebben te samen zware tijden gekend. Het was het jaar 48, dat der revolutie, mevrouw. Ook hij werd ongelukkig. Vergun mij er bij te voegen: vele renteniers deelden toen in hetzelfde lot. Hij bood een akkoord aan dat aangenomen werd. Hij was zeer in beklag want hij stond bekend als een eerlijk man. Toen, mevrouw, dacht ik waarlijk niet aan rust of genoegen, het was mij behoefte om hem ter zijde te staan en.... misschien heeft hij het ook een weinig aan mij te danken, — hijzelf althans heeft het mij dikwijls verzekerd, — later heeft hij al zijne schuldeischers honderd percent met de rente kunnen uitkeeren, terwijl hij nog zooveel heeft kunnen nalaten, dat ik overal mijn tamelijk aantal gehuwde kinderen van dienst kan zijn zonder ze ooit, (*glimlachend*) althans geldelijk, tot last te wezen.

Mina. Heel aardige episode uit uw leven, mevrouw, heel aardig, dank u wel, dank u wel.

Mevrouw. Tot uw dienst, mevrouw. Ik zou alleen nog maar, zonder iemand te kort te willen doen, mijnheer Teutem, in wien ik gaarne even eerlijke beginselen onderstel, willen vragen, of hij, ook met den besten wil, in staat zou wezen, zich en de zijnen, na zulk een val, zoodanig te herstellen?

TEUTEM. Ik, mevrouw! He! Hoe komt u er aan?

MINA. Ja, ja, ja, ja, alle dingen hebben hun zeggen en hun weerzeggen, zeg ik maar. Mevrouw heeft den koopmansstand heel aardig verdedigd, niet waar Teutempje! heel aardig. Och help mij eens even aan mijn mantel. Louise, je zult me permitteren dat ik nu mijne andere visites ga maken. Dan kunnen wij nog naar de spaansche fruitwinkel om ingelegde garnalen te koopen. Kabeljauw met garnalensaus mevrouw, dat is 't lekkerste wat er is. Ja Louise, daar kan je jou man niet toe krijgen om zoo alles met je mee te doen. O, ik houd zooveel van kabeljauw, en hij ook.

TEUTEM (*ter zijde.*) Ja wel, een enkele keer.

MINA. Nu, adieu, mevrouw! Aangenaam kennis gemaakt te hebben. Ik mag zoo gaarne oude dames die aardig keuvelen kunnen. Ze hebben nog eens wat gezien en gehoord. Nu, tot ziens Louise, vele groeten aan je man, als je hem ziet. Daar Teutempje, neem aan! (*Ze geeft hem haar paraplule over, die hij aanneemt hoewel hij zelf zijn rotting en hoed al in de hand heeft.*) Adieu!.. (*Ze komt terug.*) Wel, wel, daar zou ik haast de zaak, waar ik eigenlijk om gekomen ben, vergeten!

MEVROUW. De mannen hebben toch gelijk als ze zeggen dat we geen brief kunnen schrijven zonder postcriptum.

MINA. Och ja, Marie van Dulken is plotseling ziek geworden. Ze hoest vreeselijk. De docter heeft er niets geen zin in, niets geen zin.

LOUISE. Lieve hemel, mijne intieme vriendin! En zeg je me dat nu pas? Zou ik er heen kunnen gaan? Zou ze mij afwachten?

MINA. Ja, ze heeft me zelfs verzocht het je te gaan vertellen.

LOUISE. Maar dan ga ik er dadelijk naar toe.

MINA. Nu, adieu dan. Dag mevrouw! Wel de groeten aan je man Louise, *als je hem ziet.* (*Teutem heeft al dien tijd bij de deur staan wachten.*) Kom, Teutempje. Kijk, wat staat

hij daar geduldig te wachten, met zijn stok en mijn parapluie. Adieu, adieu!

TEUTEM (*beleefd buigende.*) Dag dames.

III.

LOUISE, MEVROUW.

LOUISE. Wat een babbelaar! Ja, zulke nichten krijgt men op den koop toe, als men trouwt. Met al haar gepraat zou ze het rechte nog vergeten hebben.

MEVROUW. Maar hoe vindt je hem dan?

LOUISE. Een professor in de onbeduidendheid.

MEVROUW. Kom eens hier, lieve! (*Louise komt bij haar moeder die haar beide handen grijpt en haar zeer gemoedelijk aankijkt.*) Vertel mij eens. Als je nu kiezen moest, wat hadt je dan liever, een degelijk man als de Vorstenberg, al zie je hem wat weinig, of wel een als Teutem en die dan altijd om je heen is?

LOUISE. Die vraag is niet zoo gemakkelijk te beantwoorden, mama.

MEVROUW. Nu?

LOUISE (*nadenkende.*) Ja ziet u mama, als men schoenen naar de voeten krijgt is men tevreden. Mina heeft hem genomen zooals hij was. In een kwartier had ze kunnen zien hoe weinig die man beteekent. Teleurgesteld is ze dus niet, en ze is ook tevreden, ze verveelt zich immers niet zooals ik doe, mama.... Genoeg daarvan. Sinds zijn huwelijk is hij niets dan een man van zaken geworden. Dat is noodzakelijk, zooals hij zegt. Ik moet het aannemen, al scheen het vroeger niet zoo noodig te zijn.... enfin, ik kan het niet beoordeelen. — Nu naar Marie van Dulken. Arme meid! Zoo ziek!

MEVROUW. Ik moet ook een visite maken. We kunnen een end samengaan. (*De Vorstenberg komt juist binnen als ze heen willen gaan.*)

IV.

MEVROUW, LOUISE, DE VORSTENBERG.

MAURITS. Wel vrouwtje.... Dag, mama.... en ga je nu uit, nu ik eindelijk eens den tijd heb?

LOUISE. Wel eindelijk!

MAURITS. Maar wijfjelief, als ik na al mijn inspanning thuis kom, moet je me aardig ontvangen. En ga je nu dadelijk weer uit?

LOUISE (*bouderend.*) Ja, ik moet een zieke bezoeken.

MEVROUW. Teutem en zijn vrouw zijn hier geweest om ons te vertellen dat Marie van Dulken nog al ernstig ziek ligt.

MAURITS. En gaat ze daar naar toe? Nu, dat is goed. Maar kom dan gauw weerom, vrouwtje. Van avond kan ik immers juist eens bij je blijven. (*Ze wil heengaan.*) En ga je nu zoo heen? Niet eens een afscheidskus! Foei! (*Ze gaat naar hem toe en kust hem.*)

LOUISE. Ach, ik zie je ook zoo weinig.

MEVROUW. Ga maar alleen. Ik wil even je man spreken, Je zult zeker niet lang bij Marie blijven, niet waar?

V.

MEVROUW, MAURITS.

MEVROUW. Maurits, is het wezenlijk zoo noodzakelijk om je vrouw elken dag alleen te laten.

MAURITS. Mama, hoe kan u daaraan twijfelen? Ik ben nog zoo kort getrouwd en ik heb haar zoo lief. Weet u wel, mama, dat het tegenwoordig een zeer ernstige tijd is? Wij doorleven een zware crisis. Ik verlies den moed niet, maar moet al mijne krachten inspannen.

MEVROUW. Als je 't maar niet overdrijft. Waarlijk je vrouw heeft wat al te weinig aan je. Bedenk toch dat niets erger voor een jong vrouwtje is dan zich te vervelen.

MAURITS. Daar ben ik niet bang voor, mama. U heeft haar daarvoor immers eene al te goede opvoeding gegeven.

Mina Teutem zou zich vervelen, Louise is daarvoor te degelijk.

MEVROUW. Ofschoon ik dankbaar ben voor het compliment, kan ik het toch niet zoo gaaf aannemen, Maurits. Zeker, Louise kan zich wel bezig houden en ze zou alleen zijnde, zich nimmer behoeven te vervelen als ze niet . . . .

MAURITS. Als ze niet! . . . .

MEVROUW. Gehuwd was, de Vorstenberg. (*Hij kijkt haar verbaasd aan.*) Begrijp je dat niet? Mij dunkt het is toch zoo natuurlijk. Waar ze alleen is, mist ze u. Kan ze dat dan vergoeden door pianospelen of lektuur? Juist die bezigheden herinneren haar aan den tijd voor haar huwelijk, toen zij wist, althans in de illusie verkeerde, u daarmeê te boeien.

MAURITS. Maar mama, als men werkelijk liefheeft.

MEVROUW. Nu, ik ga heen. Als ge er goed over nadenkt, zul je moeten erkennen dat, wat ik je zeide, juist bewijst hoezeer ze van je houdt. Tot straks; je blijft toch van avond thuis, niet waar?

MAURITS. Ik hoop van ja mama.

V.

MAURITS alleen.

Ja, ja, 't leven is moeielijk! Ik had het mij ook anders voorgesteld. (*Er wordt aan de deur geklopt.*) Binnen! Zou ik alweer geen rust hebben?

VI.

MAURITS, GLASIUS.

(Glasius komt, zeer behoedzaam rond kijkende, binnen. Daarop komt hij eenigzins gehaast naderbij).

MAURITS, Zoo Glasius, ben jij het! . . . Wat scheelt er aan?

GLASIUS. God dank, mijnheer, dat ik u alleen tref.

MAURITS. Is er dan weer iets dat. . . .

GLASIUS. O, mijnheer, dat 's nog het ergst van alles. Ik begreep.... ik mocht.... ik kon niet wachten dat ik u op 't kantoor zou zien. Het is.,.. het is....

MAURITS. Pijnig mij niet. Spreek op!

GLASIUS. Daar, mijnheer, lees zelf. Een brief van Marseille.

MAURITS. Toch niet van mijn zwager!... Geef gauw hier! (*Hij leest. De brief maakt klaarblijkelijk een zeer diepen indruk op hem. Hij valt na de lezing, half onmachtig in een fauteuil*) O mijn God, dat ontbrak er nog maar aan.

GLASIUS. Ach mijnheer!... Als hier toch maar wat water stond.

MAURITS (*zich met kracht herstellende.*) Het is onnoodig. Glasius er moet onverwijld gehandeld worden. Alles is nog misschien niet verloren, maar geen oogenblik mag verzuimd worden. Laat zien. Heb ik een spoorboekje bij me. (*Met de grootste zenuwachtigheid onderzoekt hij zijn zakken. Glasius doet hetzelfde, maar zet eerst een bril op en doet alles veel langzamer.*) Neen..... ik vind er geen.... heb-jij.... laat zien.... laat toch zien! Gauw dan!

GLASIUS. Mijnheer, ik zal 't wel voor u nakijken, ik heb het meegebracht. U is niet in staat het te lezen. Ik ken dat. De letters zouden voor uwe oogen dansen.

MAURITS. Gauw dan, gauw dan!

GLASIUS. Ja, mijnheer, ja, maar ik kan niet lezen als ik geen bril op heb.

MAURITS. Nu dan....

GLASIUS. Ja, mijnheer, ik zoek het al op.

MAURITS. Hoe laat kan ik weg?

GLASIUS. Om vijf uur van middag mijnheer, en dan kan u den volgenden morgen al in Parijs zijn.

MAURITS. Dan heb ik geen tijd te verliezen. Gauw naar kantoor om het allernoodigste in orde te brengen. Wie vind ik daar? Zijn ze allen weg?

GLASIUS. Neen mijnheer, den kashouder heb ik verzocht niet te vertrekken.

MAURITS. Goed, die alleen heb ik noodig.

Glasius. Ja mijnheer, maar ik ga ook met u mee.

Maurits. Goed, Glasius, goed... maar neen, dat kan niet. Neen, voor jou heb ik eene andere corvée. De vrouwen.

Glasius (*verschrikt.*) De vrouwen, mijnheer... Wat meent u.

Maurits. Ja, daar moet toch iemand wezen, die ze iets zegt... maar ze mogen het rechte niet weten... neen waarachtig niet.... en ik die juist van avond eens thuis zou blijven. Had ik maar tijd ... Trouwe Glasius, jij moet het doen.

Glasius. Ik, mijnheer, ik....

Maurits. Ja, in Gods naam Glasius. Je bent er weinig geschikt voor, maar ik heb geen ander. Tracht mijn schoonmoeder te spreken. Eerst mama. Laat die mijn vrouw prepareren.... Arme vrouw!... Dit is misschien de grootste ramp die mij in mijn leven overkomen is.... Wacht een oogenblik. (*Hij schelt.*) Wij moeten er voor zorgen dat je eerst mama te spreken krijgt. (*Knecht komt op.*) Is de oude mevrouw thuis?

Albert. Juist thuis gekomen mijnheer.

Maurits. Zeg haar dan dat mijnheer Glasius, versta-je, mijnheer Glasius, haar een oogenblik spreken wil. (*Albert af.*) En nu mijn trouwe vriend, maak er van wat je kunt. Ik moet waarachtig weg. Adieu! Hou-je goed kerel, hou-je goed!

Glasius. Dag mijnheer en moge de goede God uwe pogingen zegenen. (*Maurits af.*) — Heere, heere, wat zal mij nu overkomen? Wat moet ik haar zeggen. En dan tegenover die vrouw die met haar zwarte kijkers iemand tot in hart en nieren doorziet.

VII.

Glasius, Mevrouw.

(Terwijl mevrouw binnenkomt, blijft Glasius in gedachten verzonken staan.)

Mevrouw. Wel mijnheer.... mijnheer.... mijnheer Glasius!

Glasius. Me... me... mevrouw. O ja, ja, ja.

MEVROUW. U wilde mij immers spreken.

GLASIUS. Ja zeker.... ja, ja.... Och, mevrouw, het is zoo'n rare zaak die ik u te vertellen heb.

MEVROUW. Nu dan? 't Is zeker niet veel goeds.... Wou u juist mij spreken? Mag mijn dochter er niets van weten?... Er ligt wel iets heel ergs op uw hart, maar spreek op, ik ben immers geen jonge vrouw meer.

GLASIUS. Ach God, mevrouw, als ik maar kon.

MEVROUW. Mijn goede Glasius, je moet me toch ergens voor ontboden hebben.

GLASIUS. Ja mevrouw; ik heb op mij genomen om u te zeggen dat.... dat mijnheer alweer verhinderd is van avond hier te wezen.... u begrijpt die drukke zaken.

MEVROUW. En, is dat alles?.... Neen mijnheer Glasius, dat is niet alles.

GLASIUS. Mevrouw.... mijnheer gaat op reis.

MEVROUW. Op reis? Waarom?... (*Glasius staat verlegen.*) Och, spreek toch op. Bedenk toch dat ik het reeht heb alles te weten. Ik blijf alleen bij mijn dochter over. Wat moet ik haar zeggen? Welke troostgronden moet, mag ik aanvoeren?

GLASIUS. Wat te zeggen.... ik weet het zelf niet.

MEVROUW. Maar begrijpt u den toestand wel ten volle, mijnheer Glasius? Mijn dochter kan ieder oogenblik thuis komen. Ze gevoelt zich sinds haar huwelijk niet zoo gelukkig als ze dacht omdat ze haar man bijna niet ziet. Heden avond zouden zij eens bij elkander blijven! Is het dan niet de taak der moeder om haar kind bij te staan als ze verdriet heeft!.... Blijf daar toch niet als een paal staan.... Heeft u dan geen gevoel meer....! Hebben de cijfers u....

GLASIUS. Ach, mevrouw, ik kan immers niet.

MEVROUW. Maar dan is de toestand verschrikkelijk. Dan is de man van mijn dochter bankroet. Als ze dat doorleven moet!

GLASIUS (*met vastheid.*) Neen mevrouw dat is hij niet!

MEVROUW. Er moet toch iets ergs gebeurd zijn.

GLASIUS. Ja dat is zoo.

MEVROUW. Wat dan.... U antwoordt niet! O, maar dan moet hij vluchten, dan is hij onteerd. Dan heb ik mijn dochter gegeven aan een....

GLASIUS. Houd op, mevrouw, liever zal ik u alles verhalen dan dat u een oogenblik zou denken.... Ik zal dan maar.... Ach God, neen ik *mag* niet.... 'k Heb het hem moeten beloven. Mevrouw, kijk me zoo niet aan, neen, verg het niet van me. (*Hij wil heengaan.*)

MEVROUW. Mijnheer Glasius!

GLASIUS (*zuchtende een stap vooruitkomende*) Mevrouw!

MEVROUW. Weet je wel dat je wreed bent!

GLASIUS. Neen, mevrouw, niet wreed, maar een ezel ben ik, dat is waar.

MEVROUW. Hoe.

GLASIUS. Ja, mevrouw, ik ben er niet tegen opgewassen. Maar is 't dan zoo gemakkelijk voor een eenvoudig man als ik? Want och hemel, ik ben geen diplomaat. Ik mag niets zeggen maar moet u toch voorbereiden. Mijnheer is vertrokken, maar waarachtig hij komt weerom, mevrouw. Als eerlijk man zeg ik u dat.... Laat mij nu gaan, mevrouw, waarachtig ik mag, ik mag, ik.... ik kan u niets meer zeggen. (*Hij is bijna aan de deur.*)

MEVROUW. Mijnheer Glasius.

GLASIUS (*bibberende van angst.*) Ach God, mevrouw, nog langer.

MEVROUW. Neen, wees niet bang. Ik verlang niets meer van u te weten. Reik mij de hand. Vergeef mij wat ik u gezegd heb. Ik houd u voor een braaf en eerlijk man.

GLASIUS (*aangedaan*) Dank u, dank u, maar.... waarwachtig ik moet weg. (*Hij loopt zenuwachtig, met kleine, stijve stapjes de deur uit.*)

MEVROUW (*alleen, in diepen weemoed.*) Arme, ongelukkige dochter! Neen, u zal ik nog vooreerst niet verlaten!

2DE BEDRIJF.

Suite ten huize van de Vorstenberg. Door de portière ziet men eene theetafel. Mevrouw en Louise zitten aan eene canapétafel. Louise heeft een open brief in handen. Het is avond.

I,

MEVROUW, LOUISE.

MEVROUW. Wel... goed nieuws?

LOUISE (*een brief overhandigende.*) Lees zelf, mama. Alles heel mooi, maar het eenige wat mij gerust zou stellen, weer niet. Hoegenaamd geene opheldering.

MEVROUW (*den brief lezende.*) Ja lieve, die zal je niet krijgen voor hij zelf weerom komt.

LOUISE. En wanneer zal dat zijn?

MEVROUW. Hij schrijft daar immers iets van. Hij hoopt binnen drie weken.

LOUISE. Hij hoopt...

MEVROUW. Als hij meer kon beloven zou hij het hebben gedaan. Genoeg daarvan. Ik heb een kleine verrassing voor je bedacht. Er komt een kennis van je, die je in lang niet hebt gezien.

Louise. Wie dan?

Mevrouw. Wel ik hoor zoo'n luidruchtigen studenten stap. Hij zal er al wezen. (*Ze gaat naar de deur en opent die, waarop Willem zich vertoant.*)

II.

De Vorigen, Willem.

Willem. Dag moes! Dag zus!

Louise (*loopt hem hartelijk te gemoet.*) Wel broêr, dat's goed! Wat doe je me daar een pleizier mee. Dank je wel, mama!

Willem. Kom ik gelegen voor een paar dagen?

Louise. Voor een paar dagen. O, heerlijk, heerlijk! Kan je niet wat langer? 't Spijt me wel dat ik van avond niet veel aan je hebben zal.

Willem. Waarom niet?

Louise. Och, de Teutems komen. Jammer he? Ja die goede vrouw heeft veel meelij met me.... meer dan ik behoef.... Ze is erg vervelend.

Willem. En hij?

Louise. O ja, hij komt ook mee. 't Is raar, maar ik vergeet hem altijd.

Mevrouw. Nu, dat vind ik zoo raar niet.

Willem. Juist omdat ik wel wist dat je van avond niet alleen zoudt wezen, heb ik besloten er een dagje aan te knoopen, en als het jou plezier doet, beste meid, dan nog een dagje, ja ziedaar, nog een dagje, maar meer ook niet. Ik moet voor mijn propadeutisch werken. — Apropos, voor van avond heb ik de vrijheid genomen een gast te inviteren.

Louise. Toch geen dame. Ben je geëngageerd?

Willem. Neen, waarachtig niet! Daar denk ik nog niet aan. Een heer, een oude kennis van je. Ja, ja, ik heb hem zelfs wel hooren zeggen dat je een oude lief van hem bent. Een oude, in den zin van een vroegere, een gewezen lief van hem.

Louise. Och, malle jongen, kom maar voor den dag.

WILLEM. Frans van Mandel.

MEVROUW. Frans van Mand.... ja, ik herinner mij dien naam wel. Wie was hij ook weer?

LOUISE. Wel mama, dat is die heer op het Casinobal, die mij werkelijk dien avond nog al het hof heeft gemaakt. Een levendige babbelaar. Een knap uiterlijk, maar toen al een man, geen jongmensch meer. Mama, weet u niet dat u er mij den volgenden dag zoo onbarmhartig mee heeft geplaagd?

MEVROUW. Ja, nu je het zegt,

WILLEM. En wanneer komt de Vorstenberg nu thuis, Louise?

LOUISE. Binnen drie weken, hoopt hij.

WILLEM. Nu, dan zal het ook wel gebeuren.

LOUISE. Misschien.

WILLEM. En dan blijft zeker mama je zoolang gezelschap houden?

MEVROUW. Onmogelijk.

WILLEM (*medelijdend.*) Och toe, mamaatje, doe het maar.

MEVROUW. Dat kan immers niet, beste jongen. De tijd schiet op dat je zuster Clara bevallen moet. En dat voor de eerste keer. Daar dient moeders moeder toch wel bij te wezen, niet waar? Bij mijn kinderen in Arnhem had ik eigenlijk nu al moeten zijn. Daar is roodvonk. Enfin, de berichten blijven gunstig, en ik meen hier nu nuttiger te kunnen wezen. Al mijne kinderen houden gelijke rechten, al zijn ze niet meer om mij heen.

WILLEM. U heeft heel wat te doen mama, maar u blijft gelukkig gezond.

MEVROUW. Nu, het is nog uit te houden, als ze ten minste niet te gelijk komen. Mijn hart kan ik verdeelen tusschen de kinderen, mijn lijf, dat gaat moeielijker.

WILLEM. Weet u iets van Ferdinand?

MEVROUW. Neen, ik heb in lang geen brieven van Marseille ontvangen.

WILLEM. Geen tijding goede tijding, zegt het spreekwoord.

MEVROUW. Als ik sterk genoeg was, ging ik er eens heen, maar op mijn jaren is de reis mij wel wat lang.

LOUISE. Mama heeft mij een ontzachelijk plezier gedaan met bij mij te blijven. 't Was anders ook niet uit te houden geweest,

WILLEM. Ja, het is een vreemde geschiedenis, Louise. Je weet ik kende de Vorstenberg in Leiden al. Hij was wat stil, niet jeugdig genoeg naar onzen smaak, maar een degelijke vent, een nobele kerel! Daar stond hij bij iedereen voor bekend.

LOUISE (*een weinig geraakt.*) Welnu, dat weet ik immers wel.

WILLEM. Maar dan kan je ook vertrouwen wat hij schrijft.

LOUISE (*wat fier.*) Heb ik dan gezegd hem niet te vertrouwen!

WILLEM (*eenigzins naar achter gaande.*) Daar komt van Mandel al. Hé, met Henri! (*Hij loopt hen te gemoet naar de suite.*)

LOUISE (*tot haar moeder.*) Ik ben mevrouw de Vorstenberg, en zal dus zijn naam ophouden, maar dat groote vertrouwen, och neen, mama, dat bezit ik eigenlijk niet.

III.

De VORIGEN, FRANS, HENRI.

WILLEM. Louise, onze oude vriend van Mandel.

FRANS (*buigende.*) Ja dames, en die zoo vrij is geweest nog een vriend mee te brengen. Toch geen vreemde niet waar?

LOUISE. Ha, ha; mama, neef Reval. Hartelijk welkom, Henri! En laat ik u nu aan mama voorstellen, mijnheer van Mandel.

FRANS. O, ik ken mevrouw heel goed.

MEVROUW (*glimlachend.*) Heel goed!

FRANS. Ja, mevrouw. Ik heb u ontmoet op een bal. Waar het was ben ik vergeten, maar 't was een groote geanimeerde partij, met heel veel jonge dames.

MEVROUW. En zich dan nog mijner te herinneren.

Frans. Waaronder u een heel aardig effect maakte, mevrouw

Mevrouw. Als contrast waarschijnlijk.

Frans. Misschien, maar ik houd van contrasten, als ze mooi zijn altijd... Op mijn woord, mevrouw, ik weet wat ik zeg. Ik herinner mij zeer goed dat ik toen een alleraangenaamst kwartiertje met u gekeuveld heb.

Mevrouw. Ja waarlijk, dat herinner ik mij ook.

Reval (*tegen Willem en Louise.*) Aardige vent! Dadelijk discours!

Frans. Wel goed mevrouw. Wil u wel geloven dat ik knappe bejaarde dames, die zich met waardigheid en smaak weten te kleeden, heel gaarne zie!

Mevrouw (*ligt neigende.*) Zelfs op een bal?

Frans. Zelfs op een bal. Van danspartijen gesproken, is 't niet jammer dat men ze zoo weinig meer geeft?

Henri. Ja, ik houd dol van dansen. (*tot Louise*) Jij ook nichtje?

Louise Ik *hield* er veel van,

Willem. Nu ja, *hield*, als zusje maar in de gelegenheid was zou je eens zien.

Frans. O, ik danste vroeger zooveel! Er is ook geen aardiger gelegenheid voor jonge lui om kennis te maken. Door de bals komen de meeste engagementen in de wereld.

Mevrouw. Is u daar zoo voor? Men zou het aan u niet zeggen. Immers nog ongehuwd?

Frans. O, mevrouw, ik ben theorist, theorie en praktijk vindt men zelden te zamen. Er mankeert altijd wat aan den mensch.

Louise. Ha, daar komen de Teutems. (*Ze gaat naar de suite om hen te verwelkomen.*)

IV.

De Vorigen. De heer en Mevrouw Teutem

(Ze komen, met Louise, wat later naar voren.)

Frans (*tot mevrouw.*) Uw schoonzoon blijft nog wat weg.

Mevrouw. Een paar weken, drie op zijn hoogst.

FRANS. Dat is toch onplezierig voor zoo'n jong vrouwtje.

MEVROUW. Een van mijn zoons is zeeofficier, mijnheer, en is reeds anderhalf jaar weg. Dat is nog veel erger, niet waar? Alleen, die heeft het geweten.

FRANS. En mevrouw is zoo pas getrouwd.

MEVROUW. Ja, ze heeft het niet getroffen. Verbeeld u, ze had maar één intieme vriendin in Amsterdam en die is ook gestorven, juist nu ze haar zoo noodig had.

FRANS. Wel, wel!

MEVROUW. Stil. Ze komt hier.

MINA. Dag mevrouw van Tholl! Hm, wat een mooie juweelen heeft u aan. Als ik dat geweten had, had ik de mijne ook aangedaan. Ik heb een heel mooi stel, niet waar Louise? Nu wist ik ook niet dat er ander gezelschap was.

LOUISE. (*Voorstellende.*) Mijnheer van Mandel en mijn neef Reval. (*Op Willem wijzende.*) Deze ken je toch nog wel.

MINA. Willem, welzeker. Hoe aardig je nog eens weerom te zien. Teutempje!

TEUTEM. Wel!

MINA. Onze neef Willem. Ken je hem nog? Hij heeft nog mee gedaan in het comediestukje op onze bruiloft.

TEUTEM. Ja, ja, ja. Maar er was toen zooveel. Hij zong, geloof ik, zoo mooi.

WILLEM. Dat kan ik niet denken, neef, want daar bezondig ik mij alleen op mijn eigen kamer aan. Een stem als een rasp!

MEVROUW. Ik wil mevrouw Teutem toch een kleine opheldering over mijn juweelen geven.

FRANS. Juweelen is een mooie dracht voor een deftige dame.

MEVROUW. Ik draag ze bij elke feestelijkheid.

MINA. Wat is er dan van avond? Is er iemand geëngageerd?

MEVROUW. Neen, maar ik alleen wist dat de broer van de gastvrouw van daag zou overkomen en dat noemen wij een feest.

MINA. Nu, ik zou het een grooter feest noemen als haar man was thuis gekomen. Wat zeg jij, Louise?

LOUISE (*in zich zelve.*) Niets!

MINA. O, maar daarom niet. Alles komt terecht, behalve de verdronken dubbeltjes, en van *verdronken* dubbeltjes kan hier wel geen sprake wezen, denk ik.

HENRI (*tegen Frans.*) Dat's een rare tante.

FRANS. Ja, die moet ik zoo met een eens speciaal onder handen nemen.

HENRI. Als jij dat doet, blijft er geen stuk heel aan.

FRANS. Hé, mijnheer .... Teutem geloof ik is uw naam, u staat daar zoo die vaas te bekijken. Houdt u veel van porselein?

TEUTEM. Van porselein? Och ja. 'k Mag 't wel zien.

FRANS. Ik dacht dat u een bijzondere liefhebber er van was.

MINA. Och, wij geven er niet veel om, mijnheer. Nu ja, Sèvres, natuurlijk, wie houdt er niet van Sèvres? Maar dat is ook Saksisch, ziet u?

FRANS. Och kom! Neen, dat zie ik niet.

WILLEM. En het Japansche?

MINA. Neen, dat is me te blauw.

FRANS (*glimlachende.*) Och toe! Ik meende, dat het Chineesche blauw was, het Japansche gekleurd?

MINA. Nu ja, japansch of chineesch, dat's nu hetzelfde.

WILLEM. (*tegen Louise.*) Op een beetje komt het er bij haar niet aan.

FRANS (*tegen mevrouw.*) Heeft u de laatste Japansche veiling gezien? Mooi goed. 't Heeft toch een bijzondere charme niet waar? Waar zou het hem aan liggen? De vormen zijn meestal baroque, de teekening somtijds lomp en dikwijls heel incorrect en toch....

MEVROUW. Ik geloof dat het in de vereeniging der rijke en toch zoo harmonieuse, zoo gedekte kleuren ligt, mijnheer van Mandel.

FRANS (*tegen Louise.*) Louise .... neem me niet kwalijk,

mevrouw de Vorstenberg meen ik, het was mij waarlijk of ik u nog als meisje op het bal ontmoette.... vertel mij eens, wij spreken daar juist van lijnen en kleuren: is uw man nog liefhebber van aquarellen?

LOUISE. Liefhebber.... Hm, ja, dat zal hij nog wel zijn.

FRANS. Ja de penselen heeft hij lang laten rusten, dat heb ik bij mijn broer in Leiden al gehoord. Hij stelde de kunst te hoog om te liefhebberen. Bewijs van gezond verstand en smaak, twee dingen, die men niet altijd vereenigd vindt, mijnheer Teutem. Maar hij had toen heel aardige aquarellen, mevrouw. Ik heb ze gezien. Heel lief maar voor vermeerdering vatbaar. Is er wat bij gekomen? Doet hij er nog aan?

LOUISE. Och neen mijnheer, geen tijd. Cijfers, cijfers anders niet. De cijfers slikken alles in.

MINA. Dat moet toch verschrikkelijk vervelend wezen.

MEVROUW. U begrijpt mijnheer van Mandel, het is tegenwoordig een heel slechte tijd.

FRANS. Ja, dat hoort men algemeen, maar bespeuren kan men er niet veel van. Waar men komt, in komedies, op koncerten, bij Kras, — u begrijpt zoo'n eenloopend gezel komt nog al overal, — waar ik kom is het stampvol.

MINA. Ja, en al die menschen verteren, niet waar?

FRANS (*glimlachende.*) Jawel, mevrouw, ziet u, dat is de *pointe*.

MINA. Ik geloof van al die praatjes eenvoudig niemendal. Men kan niet op twee plaatsen te gelijk zijn en wie op een klassiek concert naar Bellini luistert of een comedie van Molière ziet, kan niet tegelijk op kantoor zijn. Wij gaan ook nog wel eens uit, niet waar Teutempje? Wat zeg jij er van?

TEUTEM. Maar vrouwlief, we hebben die opmerking immers samen al dikwijls gemaakt.

FRANS (*tegen Teutem.*) U doet alles samen niet waar. (*Tegen Mina.*) U houdt zeker veel van klassieke concerten, mevrouw, u die Bellini zoo apprecieert. Wat heeft hij ook weêr gemaakt? Was het niet de Fidelio?

MINA. Neen mijnheer, dat's van een Duitscher als ik het wel heb. De Norma en de Martha. Ja, zoo is het.

FRANS. Ja, ja, ik kan nooit namen onthouden, maar de operawijzen ken ik allen van buiten. En zoo is het met de dramas net hetzelfde. De stukken ken ik, maar wil u wel gelooven dat ik Moliere met Racine zou kunnen verwarren? Zefs Boileau met la Fontaine, maar dat ligt hem in het waterige van de beide namen misschien.

WILLEM. Een kwade kerel!

LOUISE (*een weinig zacht tot Frans.*) Foei, mijnheer, nog altijd dezelfde plaaggeest.

FRANS. Ze merkt het immers niet. Een nicht van u, niet waar? Zeker een aangetrouwde.

LOUISE (*lachend.*) 't Is toevallig waar, maar wat een dwaas idee om dat te zeggen.

MINA. Maar mijnheer komt nog niet van mij af.

FRANS (*lachend.*) Niet!

MINA. Wat vindt u nu mooier, de duitsche of de fransche muzijk? Ik de fransche.

FRANS. Dat's niet zoo op eenmaal te zeggen. Beide scholen hebben goede dingen geleverd. De Duitschers zijn gemoedelijker, misschien wat sentimenteel.

MINA. Erg sentimenteel. Neen, ik houd het maar met de fransche.

FRANS. Met de groote, de heroische operas?

MINA. Wat meent u, mijnheer?

FRANS. De helden-operas.

MINA. Ja, daar moet altijd een held in komen, dat vind ik ook. Een dappere held, dat wekt zoo op.

FRANS. He, mijnheer Teutem, houdt mevrouw zooveel van dappere helden?

TEUTEM. Dat weet ik zoo niet, mijnheer, dat kan ik niet zeggen.

FRANS. Enfin, mevrouw, alles hangt er van af hoe het opgedischt wordt. Het werk van den componist is in handen van de uitvoerders. Het is net als met de spijzen. Vraag

me of ik meer van vleesch of van visch houd, dan weet ik het niet, maar laat de schotels klaar maken, en ik zal u proefondervindelijk bewijzen wat ik verkies.

HENRI. De gastronoom der gastronomen, onze eeuwige student!

MINA. Nu, ik weet heel goed dat wij meer van visch houden, niet waar Teutempje!

TEUTEM. Hm..... ja! Somtijds.

MEVROUW (*ter zijde tot Louise.*) Van kabeljauw.

FRANS. Maar we zouden nu over de visschen gaan spreken, en dat was, als ik het wel heb, het eigenlijke onderwerp niet. Laat ik de gastvrouw liever eens vragen of we misschien van avond nog wat te zien krijgen van mijnheers portefeuille?

LOUISE. Och, die kent u al.

FRANS. Nu ja kennen! Lang geleden heb ik haar eens gezien.

MEVROUW. Nu, ik wil ze ook wel eens zien, en om mijnheer toch iets nieuws te laten kijken, zou je er misschien wat werk van Maurits bij kunnen doen?

LOUISE (*lachende.*) Als hij er dan later maar niet boos om wordt. Honderdmaal heb ik het willen laten zien, maar altijd oppositie. 't Was te leelijk, te onbeduidend, weet ik wat! Komaan, ik waag het er maar op. Dan moet hij maar hier blijven om zijn producten te bewaken. Ik kon nooit toegeven dat ze niet goed zijn. Ik heb ze nog al heel mooi gevonden.

MEVROUW. Door de oogen der liefde bekeken.

LOUISF. Dat gaat niet op, mama, want de liefde is blind.

FRANS. Bravo! Waarachtig alleraardigst!

LOUISE. Als mijnheer nu maar zoo'n criticus niet was.

FRANS. Ben ik dat!... Een criticus?

LOUISE. Ik ben er opgesteld dat u, als kenner, onverholen uw oordeel zegt. (*Allen luisteren naar Frans en Louise, behalve Mina, die daardoor eenigzins afzonderlijk staat*).

MINA (*opstaande*) Teutempje!

TEUTEM. Wel vrouwtje!

MINA. Toe, kom een beetje bij me praten. (*Teutem staat langzaam op en gaat naar haar toe.*)

WILLEM (*tegen Henri.*) Als die maar babbelen kan, al is het ook met Teutempje.

FRANS (*tegen Louise.*) Weet u wel, mevrouw, dat er vrij wat toe hoort om te durven zeggen dat men verstand van kunst heeft?

LOUISE. Ik weet dat zoo precies niet, mijnheer, maar leg het mij uit, als je blieft. (*Tegen mevrouw*) Hij moet eens goed aan den gang, want hij praat alleraardigst.

FRANS. Om verstand van de kunst te hebben, moet men alle scholen goed bekeken hebben, de hollandsche zoowel als de fransche, de italiaansche zoowel als de spaansche, om van anderen te zwijgen. Antieke zoowel als moderne. Ik kan ze niet uitstaan, mevrouw (*hij ziet beurtelings de oude en de jonge mevrouw aan*) die met groote wijsheid over *de* kunst spreken en alleen wat hollandsche musea, wat hollandsche kabinetten hebben gezien. 't Spreekt toch van zelf. De hollandsche natuur is *de* natuur niet en de Nederlandsche niet *de* kunst, eene uiting daarvan en eene respectabele ook, wie zal dit ontkennen? Alles praat tegenwoordig mêe of men er wat van weet of niet.

HENRI. Kerel, daar attrappeer ik je. Weet je niet meer op de kast van je broer Karel? Toen wou je niets weten van kunstkennis, gevoel wat alles, en nu...

FRANS. Dus ben ik inconsequent...

HENRI. Ja, waarachtig, of je!

FRANS (*tegen mevrouw.*) Maar mijn goede mevrouw, zou je iets vervelenders kunnen denken dan een consequente man? De consequentie... mijn hemel dat is de stilstand, ergo: de achteruitgang. Consequentie is de geconfijte verveling. Wie is altijd hetzelfde (*zich tot Louise wendende*) niet waar mevrouw? Het eene oogenblik is men koud, het volgende warm — dan verdrietig en dan weer vrolijk en wie zou dan een en dezelfde stemming in zijn hersens kunnen verwachten? Ziedaar, ik neem aan te bewijzen

dat de grootste wiskunstenaar 't volgende oogenblik dichter wezen kan.

LOUISE (*lachende.*) Ja, mijnheer van Mandel, wat kan u niet bewijzen. Maar met al die praatjes zou men nooit een kopje thee krijgen. Wel 't is al laat geworden. Ik noodig de dames uit om met mij naar de suite te gaan. Misschien willen de heeren hier nog een sigaartje rooken.

MINA. Teutempje, ga jij met mij mee, je rookt toch niet, niet waar?

TEUTEM. Jawel met pleizier, want och, zooals je zegt, ik rook toch niet. (*De dames en Teutem gaan naar de suite.*)

WILLEM (*lachend.*) Inséparables!

FRANS. Als parkieten! Hoe zou die dame het gemaakt hebben als Teutempje buitenslands had moeten gaan!

HENRI. Ze had het bestorven!

FRANS. Wat, bestorven? Niet eens gezwegen. Menschen als zij maken van haar hart geen moordkuil en dat geeft heel wat verlichting.

WILLEM (*naar achter ziende.*) Teutem alleen bij de vrouwen, zoo'n haan in het kippenhok, dat wordt gevaarlijk!

HENRI. De dappere held! O, van Mandel, kwade kerel, eeuwige student! Jij verandert nooit, nooit zeg ik!

FRANS. Niettegenstaande mijne inconsequenties.

WILLEM. Hoe het zij, als broer van de gastvrouw ben ik immers ook een halve gastheer en ik mag dus dien armen Teutem niet zoo voor dove noten laten zitten. Ik ga eens even naar hem toe om een beetje met hem over.... ja, waarover?.... b. v. over het weêr te praten.

FRANS. Neen, deugniet, je weet net zoo goed als wij dat je met hem niet kunt praten of zij komt er bij, en dat is hem het eijereten.

WILLEM. Zij?.... remède contre l'amour in mijn oog.

HENRI. Vind je haar zoo leelijk? Dat kan ik niet zeggen.

WILLEM. (*terwijl hij naar achter gaat.*) Neen, maar ze had al heel mooije oogen moeten hebben, als haar tong niet alles bederven zou.

HENRI. En nu mijn eeuwige student, zeg de waarheid dat je den tijd weerom wenscht om onder ons te wezen.

FRANS. O, praat daar niet van. Oud worden is een ellendige kwaal. 't Is de ziekte waar wij allen aan sterven.

HENRI. Weet je nog wel, die laatste avond bij je broer? Vent, wat hadden we een pleizier! Ik zal nu ook spoedig in het leven wezen, wat ze 't leven noemen, God beter 't! alsof we niet leefden in de studentenwereld.

FRANS. En toch moet het er naar toe, Henri. We mogen niet altijd pleizier hebben. 't Is beroerd, dat erken ik. Daar heb je nu dat vrouwtje. Ze is toch eigenlijk een dod, zeg de waarheid, ze ziet er allerliefst uit, en een beschaving....

HENRI. Die je niet alle dagen vindt, toegestaan.

FRANS. O, ik heb haar gekend in de volle vrolijkheid van haar jeugd. Ze was uit de provincie, als 't ware eensklaps verplaatst in de Amsterdamsche wereld. Hare oogen tintelden van leven. Nu.... ja, ze herstelde zich wat op het laatst. Misschien heb ik haar de weldaad bewezen om haar wat op te vrolijken. Heb je opgemerkt wat een weemoed over haar wezen ligt verspreid?

HENRI. Zou ze verdriet hebben? Van haar man? Maar dat kan ik niet denken. De Vorstenberg is een degelijk man.

FRANS. Misschien te degelijk.

HENRI (*luchtig.*) Maar van dat op wat anders, want wat geeft ons de liefheid van eens anders vrouw? Weet je wel amice, dat de drie jaar haast om zijn?

FRANS. De drie jaar, wat bedoel je!

HENRI. Herinner je onze weddingschap?

FRANS. Weddingschap!

HENRI. Wel op Karels kast.

FRANS. Ha, wacht eens. Die dwaasheid.... Ja wel, ik herinner mij.... zot, dat je me daar nu aan doet denken. Weet je wel Henri, dat, als ik er gebruik van wou maken, mij geen beter gelegenheid kan geboden worden dan juist nu?

HENRI (*een weinig geërgerd.*) Hoe bedoel je?

FRANS. Een allerliefste vrouw, alleen gelaten door haar

man. Ik heb vroeger al aardig met haar omgegaan. Ik? hier geintroduceerd door haar eigen broer. Och, altemaal dwaasheid! Laat ons er liever van zwijgen.

HENRI. Je meent toch niet dat ooit Louise....

FRANS. Het vrouwtje daargelaten, maar de omstandigheden.

HENRI (*ernstig.*) O, geloof me, dat zou je hier toch niet lukken. Louise is een lieve, goede vrouw. Ik ken mijn nicht beter dan jij. Zij kan lijden en verdragen, maar iets doen wat niet goed is, nooit zeg ik je!

FRANS. Wat een opgewondenheid! Ben je verliefd?

HENRI (*een weinig bitter.*) Ja, dat zou me wat helpen! Kon ik zoo'n vrouw krijgen, ja dan bedacht ik mij geen oogenblik.

FRANS. Stil, zij komt hier.

LOUISE (*naar voren komende.*) Maar mijnheeren! Waar blijft ge? Is dat nu beleefd! We hebben niets aan uw gezelschap. Ik heb de portefeuille laten komen, mijnheer van Mandel.

FRANS. Goed, mevrouw, goed, wij komen.

HENRI. Nichtje, je weet toch wel dat niets mij meer spijten zou dan onbeleefd tegen jou te zijn.

LOUISE (*lachend.*) Wel Henri, wat neem je dat ernstig op! 't Is alleen maar dat het gezelschap u gaarne bij zich ziet, en, zooals afgesproken, zal mijnheer van Mandel mij openhartig zeggen, of mijn man goed teekent of niet. Ik vind dat hij het mooi doet; parole d'honneur, ik vind dat; maar ziet u, hoewel maar aangetrouwd is 't toch wat na in de familje. Ik kon wel wat partijdig wezen.

HENRI. Of misschien heb je er geen verstand van, omdat....

LOUISE. Omdat?

HENRI. Omdat je niet alle scholen van de wereld hebt bestudeerd. (*Hij kijkt Frans satyriek aan.*) De visch wil niet bijten. (*Hij gaat met Louise naar de suite.*)

FRANS (*blijft een oogenblik in gedachte. Naar achter gaande.*) Het is toch een machtig lief vrouwtje, dat moet gezegd worden!

3DE BEDRIJF.

Huisvertrek van de VORSTENBERG. Het is dag.

I.

LOUISE en FRANS zijn aan de piano.

FRANS, (*zingende terwijl Louise hem accompagneert*).

Pour tant d'amour ne soyez pas ingrate
Quand il n'aura que vous pour seul bonheur,
Quand d'être aimé pour toujours il se flatte,
Ne le chassez jamais de votre coeur.

Hoe nu! Op eens wordt het accompagnement onzeker.

LOUISE (*blijft in gedachten verzonken zitten.*) Scheelt er wat aan? (*Louise staat op en gaat naar de overzijde van het tooneel.*) Kom laat ons weer beginnen. 't Ging eerst zoo goed, Louise!

LOUISE (*eenigzins verschrikt.*) O neen, nu niet. Ik heb geen tijd. Ik moet voor den eten nog volstrekt... (*Zij wil vertrekken.*)

FRANS (*met gevoel.*) Louise, wat scheelt er aan?

LOUISE. Ja, ik heb wat hoofdpijn... Och, laat mij toch gaan!

(*Er wordt geklopt, Frans gaat een weinig op zijde.*)

Louise. Binnen!

Albert. Mijnheer van Mandel, uw broêr wenscht u even te spreken.

Louise. Uw broer... hoe weet hij?...

Frans. Waar is hij?

Albert. In het zijkamertje, mijnheer.

Frans. Dan zal ik even...

Louise. Wel neen. Ik wil heel gaarne even kennis met hem maken, en daar ik toch uit moet, laat ik verder het veld aan u beiden.

Frans. Maar ik geloof niet dat je hier te veel zult zijn.

Louise. Enfin, hij komt toch niet om mij. (*Tot Albert.*) Verzoek mijnheer hier te komen.

Albfrt (*ter zijde.*) Hm, hm, ze waren beteuterd toen ik binnen kwam. Ik denk er het mijne van. (*Af.*)

II.

De vorigen, Karel.

(Louise *gaat naar de piano, waar ze de muziek weg bergt. Frans kijkt onafgebroken naar haar.*)

Frans (*Karel tegemoet gaande.*) Wel, wel, dat is goed, kom je me eindelijk eens bezoeken.

Karel. Om je niet thuis te vinden.

Frans (*Louise voorstellende.*) Mevrouw de Vorstenberg!

Karel. Zeer aangenaam kennis te maken.

(Louise *neigt, min of meer gedwongen.*)

Karel. En hoe maakt mijnheer het?

Louise. Volgens de laatste berichten was hij wel.

Karel. Dus is de Vorstenberg niet hier?

Frans (*haastig invallende.*) Je bent natuurlijk eerst bij mij aan huis geweest. (*Karel stemt toe.*) Wie kon je daar zeggen, dat ik juist *hier* te vinden was?

Karel. Wel, de meid zei, dat je meestal hier bent als je niet thuis bent en toen heb ik het geprobeerd.

Frans. Nog al sterk.

LOUISE (*geheel ter zijde.*) Dat is overdreven.. . o, dat volk overdrijft altijd.

KAREL (*op de geopende piano wijzende.*) Maar misschien stoorde ik.... Ga voort, alsjeblieft, ik houd heel veel van muziek, mevrouw.

LOUISE. Excuus mijnheer, uw broêr weet dat ik op het punt stond van te vertrekken.... Adieu, mijnheeren. (*Zij gaat haastig af.*)

II.

FRANS, KAREL.

KAREL. Ik heb, dunkt me, een tète à tète gestoord. In dat geval zou het mij spijten je in dubbelen zin te hebben verrast.

FRANS (*zich eenigzins opwindende.*) Neen, neen, neen, in tegendeel, dubbel blij je terug te zien! Weet je wel dat het lang geleden is dat we elkander zagen? En hoe gaat het je? Al wat te doen?

KAREL. Nu, vrij wat. Natuurlijk pro deo. Enfin, 't geeft bekendheid en werk. Weet je wel wanneer we 't laatst bij elkander waren?

FRANS (*in gedachte.*) Ja dat is ongeveer derd'half jaar gegeleden. Of ik dat nog weet!

KAREL (*lachende.*) En ben je hier bezig voor je weddingschap te zorgen?

FRANS. Och, ben je mal! 't Is of jijlui mij altijd met die dwaasheid vervolgen wilt.

KAREL. Dat het een dwaasheid was heb ik toen al gezegd.

FRANS (*opgewonden.*) En wat zou dat? Ben jij zoo tegen dwaasheden? Och vent, wat wordt je al oud! Ik tel dan meer jaren dan jij, maar ik zeg je, dat ik een pertinenten hekel heb aan de wijsheden, die den oorlog verklaren aan alle dwaasheden, dat is aan alle genoegens der wereld.

KAREL. Frans, je bent zoo raar, zoo opgewonden, heel anders dan ik gewend ben... Ja, ja, ja, al doe je nog zoo

je best om dezelfde te schijnen. Als je hier niet om die pari zoo dikwijls komt, dan...

FRANS. Zwijg toch van die flauwe pari! (*Hij gaat rusteloos heen en weder, terwijl Karel hem met verwonderde blikken nastaart. Eensklaps blijft Frans voor Karel staan.*) Karel, mijn hart is zoo vol, dat ik iemand moet hebben, om het uit te storten. Ga zitten, en laat ons bedaard spreken.

KAREL. Ga je gang. 't Zal mij minder moeite kosten bedaard te zijn, dan jou.

FRANS. Stil nu, luister. Die ellendige pari, die onnoozele dwaasheid heeft mij al heel wat onrustige nachten bezorgd. Begrijp eens, Willem van Tholl, de eigen broêr van Louise... de vrouw van de Vorstenberg heet Louise... van Louise zeg ik, introduceert mij hier in huis. Zij is... je hebt haar nog maar een oogwenk kunnen zien, maar ze is een charmante verschijning.

KAREL. Ze is althans een mooie vrouw, zooveel heb ik al gezien.

FRANS. Ja, en meer dan dat. Ze is een lieve, rechtaf beschaafde vrouw, met talenten zelfs en zonder de minste verwaandheid.

KAREL. Een witte raaf, meen je.

FRANS. Neen, nu geene aardigheden, ik heb er geen hoofd naar.

KAREL (*ter zijde.*) Wat is hij veranderd!

FRANS. Je moet dan weten, dat ik daar pas ben, of die vervelende Henri Reval.... och, hij is anders zoo vervelend niet, maar dien avond vond ik hem vreeselijk.... herinnert mij, evenals jij, aan die ellendige weddingschap. Ik was vrolijk en opgewekt, zooals ik gewoonlijk ben in gezelschap en dacht aan dien dwazen inval zoo weinig als aan den dag mijner geboorte. Louise vond ik allerliefst, en ik verheugde mij er in, dat de Vorstenberg, met wien ik te Leiden met genoegen kennis had gemaakt, zoo goed was aangeland. Hij liet haar echter alleen, dat wil zeggen toen had zij nog gezelschap aan haar moeder, die een vrouw is, zoo knap in

alle opzichten, als ik nog nooit een bejaarde dame heb gezien. Voor het overige had Louise geen andere conversatie als een neef en nicht, twee schepsels waarvan ik den man nog het minst onverdragelijk vind omdat die zich althans niets verbeeldt, waar hij ook gelijk in heeft. Nu is het waar dat ik in geen betere positie kon geplaatst worden om mijn pari te winnen. Een snoezig vrouwtje, door haar man verlaten, die zich klaarblijkelijk verveelt, wat wil men meer. Maar hoe gaarne men ook zijn jeugdigheid zou bewaren, men wordt toch ouder, dat spreekt, en waar ik vroeger aardigheid in vond, was mij nu een walg, en toch, wat ik ook bedacht, besloot en in mij zelven weer tegensprak, diezelfde flauwiteit, die dwaze pari werd mij te sterk, zij speelde mij steeds voor den geest, en of ik wilde of niet, ik verbond haar immer en immer, en onder allerhande vormen aan diezelfde Louise. Zij alleen zweefde mij voor den geest en.... zij doet het nog.

KARFL. Dat wordt erger dan een pari.

FRANS (*opgewonden*). Ja met recht, dat wordt erger! Mevrouw van Tholl gaat heen. De Vorstenberg blijft weg. Deernis heb ik met het vrouwtje, die in een kring verkeert, waarin niemand haar kan waardeeren... Och, wat zal ik meer woorden gebruiken! Nu Karel, is het zoover gekomen dat... ja, dat een enkel blijk harer genegenheid mij zoo gelukkig zou maken, dat alle Roederers en Cliquots niet in staat zouden wezen het er voor af te staan.

KAREL (*ernstig.*) Weet je Frans, wat nog het eenige goede is van alles wat je me daar zegt?

FRANS. Nu... Spreek op!

KAREL. Dat je zulk een blijk van genegenheid nog niet bezit.

FRANS. O, noodig heb ik het eigenlijk niet.

KAREL. Waarom niet?

FRANS. Omdat ik toch overtuigd ben dat ze van mij houdt.

KAREL. Frans, Frans, welk een toestand! Je maakt drie menschen, en in de eerste plaats maak je haar ongelukkig.

FRANS (*opgewonden.*) Ik!... Neen, *ik* maak haar niet ongelukkig. Hij, hij heeft haar ongelukkig gemaakt, hij die zijn jonge, lieve vrouw aan haar eenzaam lot kan overlaten. Wat is gelukkig? Ik ben gelukkig en rampzalig tegelijk. Somtijds gevoel ik mij innig gelukkig, maar dan weer.... O je voelt niet welk een tweestrijd mij verscheurt! En nu weet je alles. Wees mijn broeder. Raad mij! Wat moet ik doen?

KAREL. Daar is maar één raad.... maar die zal je niet opvolgen.

FRANS (*driftig.*) Neen, die kan ik niet opvolgen. Ik weet wat je zeggen wilt. Haar verlaten, niet waar?

KAREL. Ja, maar dan nu, met mij, dit oogenblik zelf, anders is het te laat.

FRANS. Welnu, dat juist doe ik niet, noch nu, noch later! Haar nu in dien toestand verlaten!

KAREL (*met gevoel.*) Ik gevoel maar al te goed Frans, dat je het niet doet maar daarom zie ik je dan ook naar den afgrond hollen, zonder het te kunnen verhinderen.

FRANS. Stil, men komt. Zou zij het zijn? Neen.... Och, die vervelende Teutems! Ze verschijnen altijd als een pannekoek in een treurspel.

III.

De VORIGEN, TEUTEM, MINA.

MINA. He, mijnheer van Mandel, u hier en nichtje Louise niet?

FRANS (*kort.*) Mijnheer Teutem, mijn broer.

MINA (*na even voor Karel gebogen te hebben.*) Waar is Louise, dat weet u zeker wel, niet waar?

FRANS. Neen, mevrouw.

TEUTEM (*tegen Karel.*) Mooi weer, mijnheer van Mandel.... Mooi weer, vindt u niet?

KAREL (*zeer in gedachten.*) Och, vindt u... ja wel, 't weer is nog al goed... Ik... ik zal ook maar eens uitgaan. U zal mij excuseren mevrouw, ik heb geen tijd, ik moet...

MINA. Och, gaat u heen? En ik wou zoo graag met u kennis maken. U begrijpt ik ken uw broer, en dat is een alleraardigste man, zoo vrolijk vind ik.

FRANS (*wrevelig.*) Karel, ik ga met je mee.

IV.

De VORIGEN, LOUISE.

FRANS. Hoe! zij hier? Neen, Karel, nu ga ik niet met je mee.

KAREL (*ter zijde.*) Broêr, broêr, waar moet dat heen?

MINA. Wel Louise, ik ben blij je nog te treffen. Ik zei zoo tegen mijn man dat we je nog eens op moesten zoeken. Als de Vorstenberg thuis komt zal hij moeten zeggen dat we je niet vergeten hebben, niet waar?

LOUISE (*half in gedachten.*) Wel goed, wel goed!

MINA. Hé, mijnheer, ik vind u niet zoo spraakzaam als anders.

FRANS (*lachende*). Och, mevrouw, hier naar toekomende, ben ik een oude heks tegengekomen en dat werkt altijd op mijn humeur.

MINA. Altijd geestig, niet waar Teutempje?

TEUTEM. Altijd, dat mag je wel zeggen, vrouwtje.

FRANS (*tegen Karel*). Ze zijn met weinig tevreden. Nu, men moet altijd schoenen naar voeten weten te geven.

KAREL (*groetende.*) Dames! Mijnheer Teutem! Frans, tot straks. (*af.*)

MINA. Het gezelschap is te goed om het te verlaten, niet waar mijnheer van Mandel?

LOUISE (*ter zijde.*) Wat een onmogelijk mensch.

FRANS. Welnu, mevrouw, dat is immers een compliment aan het gezelschap.

MINA. Ja mijnheer, aan het gezelschap, maar niet aan het heele gezelschap. Voor eenige minuten wilde u immers uitgaan.

FRANS (*ter zijde.*) Dat is geen enfant terribe maar een

femme terribbe. (*Tegen Louise.*) Vertel mij toch eens Louise, nog al geen berichten van de Vorstenherg?

LOUISE. Neen, in de laatste dagen althans niet.

MINA. Ik kan me zoo begrijpen dat mijnheer van Mandel daar nieuwsgierig naar is.

FRANS. Mevrouw is plaagziek van daag. Ik mag dat zoo graag. 't Is waar dat ik uit moet, maar ik was toch niet zoo onbeleefd als u denkt. U houdt zoo dol van muzijk, en mij dunkt u moet wel verstand van pianos hebben. Ik moet er een koopen. Doe mij het pleizier en ga met mij mee om mij goeden raad te geven.

MINA. Maar mijnheer, dat zal u wel zonder ons....

FRANS. Misschien, maar als goede raad zoo duur is, is het mij dubbel aangenaam om die voor niets te kunnen krijgen. Laat mij voorts zeggen dat het zoo onaardig niet is wat ik u verzoek. 't Is een prachtig magazijn. Men vindt er curieuse instrumenten van allerhande soort, en de man die ze ons laat zien, speelt werkelijk bijzonder goed. Vooral klassieke stukken, daar houdt u zooveel van.

MINA. Wel Teutempje....

FRANS. O, wat mijnheer Teutem betreft, die gaat *natuurlijk* met u mee. Ik ben het met den dichter eens: Wat God vereent zal ik niet scheiden. Louise zal misschien liever niet.... althans ik heb nooit kunnen merken dat je òm die dingen veel geeft. Intusschen als je wilt. (*Ter zijde tegen Louise.*) Weiger als je blieft.

LOUISE. Neen ik blijf liever thuis.

MINA. Teutempje, help me maar eens even. Je gaat toch mee, niet waar?

TEUTEM. Vrouwlief, ik ga immers altijd mee.

FRANS (*terzijde tegen Louise*) Ik kom zoo gauw mogelijk terug, want ik moet je volstrekt alleen spreken.

LOUISE. Heel goed. Ik wensch dat ook.

TEUTEM. Mijnheer van Mandel, wij wachten op u.

MINA. Louise, je neemt me immers niet kwalijk? Ik was wezenlijk heel graag wat bij je gebleven, maar zie je, zoo

iets wordt niet alle dagen gepresenteerd. Je weet hoe dol ik op muzijk ben, en dan met mijnheer van Mandel, die zoo knap is. Wie weet of mijn mannetje mij niet meteen een nieuwe piano geeft. De mijne wordt een rammelkast.

FRANS. Een rammelkast, och kom! Uw *piano* zegt u?

MINA. He, Teutempje, dat zou nog eens aardig van je wezen.

TEUTEM. Ja, een dure aardigheid. We zullen zien, we zullen zien.

MINA. Adieu, tot weerziens, tot weerziens. (*Tot Louise.*) Hij doet 't (*Mina en Teutem af.*)

FRANS. Adieu, zoo spoedig mogelijk kom ik terug. Het was alleen om hen kwijt te raken en ik wist er geen ander middel op.

V.

LOUISE, alleen.

O, kon ik dien altijd durenden ratel tot zwijgen brengen!.... Elk woord dat zij spreekt beleedigt me.... Wie gaf haar het recht.... en evenwel wat doet zij anders als uitspreken wat allen, allen denken!.... Daar moet, daar zal een eind aan komen!.... Ik mag Frans niet meer ontmoeten..... Ik moet hem verwijderen. Ik voel dat het moet!.... Ach God, ik ben zoo ongelukkig!

VI.

LOUISE, ALBERT.

ALBERT. Mevrouw, mijnheer Glasius is hier geweest om u te spreken.

LOUISE. En waarom is hij dan niet aangediend?

ALBERT. Hij zei, dat hij dat niet wilde, mevrouw. Hij scheen iets op zijn hart te hebben, dat hij u liever wou zeggen als u alleen was.

LOUISE. Maar wat deed het er nu toe dat mijnheer en

mevrouw Teutem er waren? Ik had hem immers wel even alleen kunnen spreken.

ALBERT. Maar dat mevrouw Teutem er was, — mevrouw en mijnheer dan, weet u, — dat wist hij niet eens want dat heb ik hem niet verteld omdat ik het zelf niet wist.

LOUISE. Maar wat wist je dan?

ALBERT. Wel, dat mijnheer van Mandel er was.

LOUISE. Hoe kon je dat weten?

ALBERT. He mevrouw wat een vraag! Hij zong immers het hoogste lied uit. He mevrouw wat zingt mijnheer toch mooi! Zoo gevoelig!

LOUISE. Kon daarom mijnheer Glasius niet binnen komen?

ALBERT (*glimlachend*). Neen mevrouw!... de goede man zette een heel bedrukt gezicht en zei dat hij het dan maar weer later eens beproeven zou, want hij moet u alleen, heel alleen spreken.

LOUISE (*ter zijde*). Dat zal zeker minder gevaarlijk zijn.

ALBERT. Och mevrouw, om u de waarheid te zeggen, heb ik een beetje meelij met den man, want hij komt zoo dikwijls voor niet. Gister was hij er ook, maar toen was u ook niet alleen.

LOUISE. Niet alleen?

ALBERT. Neen mevrouw, toen was mijnheer van Mandel er ook.

LOUISE. Ga nu maar heen, en als mijnheer Glasius weerom komt, verzoek hem dan hier te komen, wie er ook moog zijn. (*Albert af.*)

VII.

LOUISE alleen.

O, ik zal wel zorgen dat hij *hem* niet treft! — Is het dan zoover met mij gekomen dat iedereen het waagt mij te beleedigen!... Nog ben ik eene fatsoenlijke vrouw.... Lijden zal ik tot het einde, zoo lang mijn man mij lijden laat. Toch zal ik hem getrouw blijven, al verdient hij het

niet. Wat het mij kosten zal weet God, en Hij alleen want o, die Frans van Mandel. die Frans van Mandel! Hij heeft mij lief, ik gevoel het, hij bemint mij!... Ach, het zegt wat om iemand, die deernis met ons gevoelt, verdriet te moeten doen, maar 't mag, 't kan niet anders. Ik wil sterk zijn!... Wat klopt mijn hart... En juist thans moet ik hem spreken. (*Ze neemt een glas water en drinkt zenuwachtig. Vervolgens valt zij op de fauteuil neder en laat haar hoofd in haar handen rusten.*)

VIII.

LOUISE, FRANS.

FRANS (*kijkt eerst behoedzaam in het rond, dan nadert hij de fauteuil en plaatst zich er achter. Na haar een poos te hebben aangestaard op zachten toon*) Louise!

(LOUISE *staat verschrikt op en begeeft zich naar de andere zijde van het tooneel*).

FRANS (*na eenig zwijgen).* Wat scheelt er aan?

LOUISE. Mijnheer van Mandel....

FRANS. Mijnheer van Mandel? Hoe heb ik het nu?... Heb ik iets kwaads gedaan? — Toch niet jaloersch van Mina Teutem?

LOUISE (*gesmoord*). En zou ik het recht hebben jaloersch te zijn?... Je hebt gelijk, Frans. Die toon tusschen ons is niet vol te houden. Wij hebben daarvoor.... te familjaar samen omgegaan.... maar toch Frans, dat was niet goed.... neen, daar moet een eind aan komen! Geloof me, elk woord dat Mina, dat mijn knecht of dienstmaagd, dat wie ook tegen mij spreekt, krenkt mij, ja zij beleedigen mij zelfs in hun stilzwijgen.

FRANS. Ook ik gevoel, Louise, dat er verandering, een crisis moet komen, zoo kan het niet blijven.

LOUISE. Wees edelmoedig en verlaat mij Frans.

FRANS (*verwijtend*). Louise, hoe kunt ge dat verlangen? Ik meende toch dat....

LOUISE. O zwijg, zwijg.... (*blozende*) Ach, ik sta er immers op dat ge mij verlaten zult....

PRANS (*in verrukking*). Ha, omdat ge mij lief hebt!

LOUISE. Zwijg toch, zwijg! Elk woord is vergif en bederf.

FRANS. Toch niet, want wij beminnen elkander. Neen, gij behoeft geen beleedigingen te verdragen. Nog is het tijd. Vlucht met mij naar een oord waar niemand ons kennen zal, en wij door en met elkander alles genieten kunnen.

LOUISE. En mijn moeder?.... O, was ze hier om mij te beschermen.

FRANS. Welke bescherming hebt gij anders noodig als de man die u liefheeft?!

LOUISE. Maar heb ik dan geen man?....

FRANS. Niet anders dan mij, mij alleen!.... O, spreek mij niet van hem.... Heeft hij u lief? Een koude minnaar!

LOUISE. En al ware hij koud, ik heb hem trouw gezworen.

FRANS. Trouw gezworen! Een mooie wereld voorwaar. Men trouwt. Nu is men gebonden, gebonden voor 't leven. De vrouw wordt veronachtzaamd. Ze lijdt, maar in haar grootmoedigheid zegt ze het niet. Toch doorgrondt men haar. Men ziet, gevoelt veeleer de stille tranen die hare oogen verduisteren. Diepe deernis vervult hem. Groote God wat kan daar anders als liefde uit ontstaan? Een hartstocht, duizendmaal sterker dan bij die voorgeschreven huwelijken, misschien wel door een paar familjes beklonken, en waarbij men elkander zoo weinig vertrouwt, dat alles toch vooral van te voren in contracten moet geboekstaafd worden!!

LOUISE. Frans, heb je me waarachtig lief?

FRANS. Vraag toch niet wat je reeds weet.

LOUISE. Ach, maak mij dan niet ongelukkig!... O, Frans wat is u een vrouw zonder eer? Zou ik, de dochter van zulk eene moeder... o gij kent haar immers ook... zou ik nog kunnen leven zonder eer?

FRANS. Weg met die woorden, Louise! Die eer, die gij hier verbeurt, kunt ge ginds, op de groote, ruime wereld, waar gij maar wilt, terugvinden.

LOUISE. Frans, de man die zijn schaduw had verkocht vond haar nergens weder.

FRANS (*met diep gevoel.*) Ge spreekt van geluk, Louise... Als ik u verlaat zult gij dan gelukkig zijn? Zeg uit het volle gemoed: ja, en dan zal ik gaan, maar weet dan ook dat ge mij althans tot de rampzaligste aller mannen maakt... Nu dan, spreek het uit en ik ga terstond!

LOUISE. Ga heen, en verlaat mij, ik smeek u er om...

FRANS. Goed, ik zal u verlaten, maar spreek het dan uit, dat woord!

LOUISE. Neen, dat, dat kan ik niet... (*Zij staat in droef gepeins verzonken.*) Maar Frans, wilt ge mij dan niet begrijpen? Juist omdat ge mij niet onverschillig zijt, moet ge mij verlaten. Het zijn niet die halve en onbeduidende woorden die mij zoo zouden beleedigen, maar ach, ik gevoel maar al te wel, dat zij het recht hebben om aldus te spreken. Welnu, mijn man mag in uwe oogen alles wezen wat gij zegt, ik weet dat hij een man van eer is en ik zou hem, mijne moeder, mij zelve en mijn familie onteeren door u thans te volgen? Ik mag en ik kan niet. Ach, is uw liefde uit deernis ontstaan, laat dan die liefde niet onmeedoogend worden. Bedenk dat ge thans alleen naar hartstocht luistert, maar ge mij later zoudt verachten om dezelfde daad. Ach, ik moest het u bevelen, doch daartoe gevoel ik de kracht niet, maar ik smeek, ik bid, om Gods wil verlaat mij! Ik gevoel mij reeds ongelukkig, laat mij niet zondig worden daarbij.

FRANS (*verwijtend*). Kan dat uw begeerte zijn?

LOUISE. Begeerte niet, maar dure plicht.

FRANS, (*na eenig stilzwijgen.*) Louise, thans wil ik gaan, maar wanneer zal ik u wederzien?

LOUISE. Dat weet God. Misschien wel nimmermeer.

FRANS (*haar naderende.*) Louise, kunt ge dat meenen? Ach, ik kan niet leven zonder u!

LOUISE (*gesmoord.*) Ga! ga!

FRANS (*meer naderende, waarbij Louise verschrikt eenigzins uit-*

wijkt.) O, bij God, dan een kus tot afscheid.... weiger mij dien toch niet!

LOUISE. Neen.... o neen, neen! Ga toch, ga!

FRANS (*in groote opgewondenheid.*) O Louise, daar zult ge berouw van hebben! (*Hij wacht een oogenblik en vliegt dan in wanhoop het tooneel af.*)

IX.

LOUISE alleen.

O moeder, moeder, als ge eens wist wat uw kind geleden heeft. Nog ben ik een vrouw van eer. Geve God dat ik het blijven kan.

X.

ALBERT, LOUISE.

ALBERT. Mevrouw, daar is mijnheer Glasius.

LOUISE. Nu al!

ALBERT. Ik heb hem moeten waarschuwen als mijnheer van Mandel weg was, want die wou hij vooral niet ontmoeten.

LOUISE. Al wel. Laat hem binnenkomen. (*Albert af.*) Wat zou die willen! Kan zulk een eenvoudig man mij zelfs vrees aanjagen? Ieder eerlijk mensch doet mij schrikken.

XI.

GLASIUS, LOUISE.

GLASIUS. Mevrouw.

LOUISE. Wel mijnheer Glasius.... Nu, wat is er van uw dienst?

GLASIUS. Ik stel mij voor mevrouw, dat alles wat mijnheer betreft u wel belang zal inboezemen.

LOUISE. Natuurlijk mijnheer. Ga voort. Maar ik zou haast vergeten.... ga zitten, als je blieft.

Glasius. Dank u mevrouw, dat is niet noodig. Wij hebben bericht van mijnheer gekregen, mevrouw. Op 't kantoor weet u, over zaken.

Louise. Nu, mijnheer, is daar speciaal iets voor mij bij, vertel het dan maar. Anders interesseert het mij minder..., U begrijpt, mij schrijft hij ook wel eens.

Glasius. Ja mevrouw maar... de laatste brief heeft mij de hoop gegeven, dat hij nu toch gauw weerom kan komen. Misschien wel over drie dagen. Dat doet ons toch pleizier, niet waar mevrouw?

Louise. Zeker.

Glasius. Och, als we nu maar niet weer teleurgesteld worden. Ik vind het zoo goed dat mijnheer gauw weerom komt... ik kan niet zeggen hoe goed ik dat vind.

Louise (*ter zijde.*) Wat beteekent dat nu weer?

Glasius. O mevrouw, ik houd zoo zielsveel van mijnheer. In den laatsten tijd vooral heb ik hem zoo erg leeren achten.

Louise. (*geërgeerd.*) In den laatsten tijd?

Glasius. (*met nadruk.*) Ja mevrouw, de man verdient gelukkig te wezen, en ziet u... och, het is zoo lastig, dat men nooit iets kan zeggen zonder te spreken.

Louise. Mijnheer Glasius!

Glasius (*zich zelf vermannende, op vaster toon*). Mevrouw, ik heb veel te danken aan de familie de Vorstenberg. Mijnheers vader was mijn weldoener. Hij heeft mij, een arme jongen, eerst tot een bekwaam man gevormd, en mij toen tot zijn procuratiehouder gemaakt. Mijnheer Maurits heb ik gekend toen hij nog een kleine jongen was, die een velletje papier en een potloodje bij me kwam halen. Hij is een man geworden als zijn vader, eerlijk en knap en dat is gedeeltelijk ook mijn werk en daarom... (*Hij kijkt verlegen voor zich.*)

Louise (*ter zijde.*) Die man.... (*luid.*) Ga voort!

Glasius. Ja, mevrouw u zal het wel ongepast vinden, maar toch is het mijn plicht. Ziet u, mevrouw, ik zelf geloof er niets van, maar er loopen zulke akelige praatjes rond.

LOUISE. Over onzen financiëlen toestand? Geen wonder als de chef....

GLASIUS. Neen mevrouw, dat bedoel ik niet, want we betalen iedereen op zijn tijd en wie heeft dan wat te zeggen?

LOUISE (*wrevelig.*) Spreek eindelijk ronduit, mijnheer Glasius, maar geen halve woorden.

GLASIUS. Och, mevrouw, het zijn ook maar halve woorden die ze zeggen, maar mij gaan ze door merg en been.... Ik kan het haast niet zeggen, mevrouw, maar neem een raad aan van een oud man, wees in 's hemels naam voorzichtig. (*Hij gaat langzaam steeds achteruit naar de deur.*) Ik wil niet zeggen wie, maar er komt iemand dikwijls hier aan huis. Er wordt al veel gepraat. Ik heb u gewaarschuwd. God dank 't is er uit. (*Hij maakt gauw dat hij weg komt.*) Adieu, mevrouw.

XII.

LOUISE alleen.

Mijnheer Glasius!!.... Neen, laat hem ook maar gaan! Onbeschaamde! Mij, een arme, verlaten vrouw te beleedigen!... Maar hij heet eerlijk.... neen, hij *is* eerlijk.... hij spreekt dus de waarheid! Wat helpt het mij dan of ik strijd en overwin, ik ga reeds over de tong bij iedereen! Ha, wat ik mij voorgenomen had mijn man te verwijten, hoeveel kwaad hij mij heeft gedaan!.... kom, hij zal mij verwijten.... *mij* verwijten! neen, dat zou ik niet verdragen. (*Na eene poos in gedachten te zijn verzonken.*) Neen, het is niet goed hier binnen, want toen die eenvoudige man in zijn kinderlijke blijdschap mij kwam zeggen, dat zijn chef thuis kwam, toen schrok ik, maar verheugd was ik niet. Zij zullen babbelen en lasteren die Teutems, die meiden en die knechts, en de onnozelen als de procuratiehouder, zullen het geloven en mijn man zal razend worden en mij ter verantwoording roepen, en ik zal geen woorden kunnen vinden maar zoowel de toorn als de schaamte zullen mijn wangen kleuren! En

dan.... zal ik diep rampzalig worden. (*Albert komt binnen en brengt een brief, die zij zenuwachtig openbreekt en leest. Daarop valt ze op een stoel neer.*) O mijn God, is het zóóver met mij gekomen? Morgen zal hij dan thuis komen, morgen avond, en mijn hart is zoo vervuld van wrevel en angst dat de vreugde er geen plaats in vindt. Hoe hem te ontmoeten! Moeder, moeder, er hapert wat aan de opvoeding van uw kind, gij hebt haar het veinzen niet geleerd.... Neen, neen, neen, zóó kan ik, zoo durf ik hem niet weer te zien. Niets, niets schiet mij over.... neen, niets!.... Ja toch iets! Welaan dan, deze wereld voor immer ontvlucht! Het moet! (*Ze gaat na haar bureau.*) O, 't is een vreesselijk besluit! (*Ze schrijft haastig een zeer kort briefje.*) Maar hoe nu dien brief te bezorgen? Mijn ondergeschikten zouden mij reeds met hunne oogen beleedigen.... och, wie beleedigt nog een misdadige vrouw?.... Maar daarbij zouden ze het niet laten, misschien dien Glasius in den arm nemen en dan..., maar waarom zou ik het zelf niet doen! Neen dat is te sterk.... en dan, het is klaar lichten dag.... Aan zijn huis ben ik toch nog nooit geweest.... 't Is onuitvoerbaar en slecht.... Neen, dan maar.... (*Ze is op het punt het briefje te verscheuren. Er wordt geklopt.*)

XIII.

KAREL, LOUISE.

LOUISA. Binnen!... u hier?

KAREL (*wat gejaagd*). Is Frans hier niet, mevrouw?

LOUISE (*verschrikt*). Neen, waarom?

KAREL. Hij is niet te huis, niet in de societeit, enfin ik zoek hem overal te vergeefs.

LOUISE. Te vergeefs zegt ge? Wat meent ge?

KAREL. Hoe dan? Niet meer dan ik zeg, mevrouw.

LOUISE. Maar mijnheer... uw broeder en ik hebben een zeer ernstig onderhoud gehad.

KAREL. Ik heb dat begrepen, mevrouw.

Louise (*ter zijde*). Hij ook al!

Karel. Maar u maakt mij werkelijk ongerust.

Louise. O God, als hij eens... ik mag er niet aan denken! O, wij moeten alles doen wat wij kunnen. U is toch zijn broer, niet waar?... Toe, zoek hem ijlings op. Zie dat ge hem vindt. Geef hem dan dit hriefje. Dat enkele lettertje kan alles weer goed maken. En als ge hem gevonden hebt, o laat mij dat weten. Ik ben ongerust over hem. Zeer ongerust...

Karel. Maar mevrouw...

Louise. Neen dadelijk. Verlies geen tijd. Ga, ga!

XIV.

Louise.

En nu, vooruit! Naar den afgrond! Ik ben een slechte vrouw geworden!... Thans bestaat er geen laster meer, ik heb allen gelijk gegeven... Naar buiten nu, naar buiten, want ik snak naar lucht!

XV.

Mevrouw, Louise.

(*Juist als Louise de kamer verlaten wil, komt mevrouw van Tholl binnen.*)

Louise (*vreeselijk schrikkende en terugdeinzende*) Groote God, mijn moeder, juist nu, juist nu!

Mevrouw (*bedaard naar voren komende*). Dochter, schrikt ge voor mij? Arm kind, is er zooveel gebeurd?

Louise. O, waarom zijt ge niet vroeger gekomen? Te laat, te laat!

Mevrouw. Ik begrijp u niet.

Louise. Zeg mij dan toch, mama, waarom komt ge nu, en zoo onverwacht juist hier?

Mevrouw. Kind, kind, wat vreemde taal! Als ik u nu eens verrassen wilde?

LOUISE. Neen, neen... daar is meer... Er is een ernstige reden.

MEVROUW (*met nadruk*). Er is een ernstige reden waarom ge dit vermoedt.

(ALBERT (*komt binnen en geeft een brief aan Louise.*)

LOUISE (*uitbarstende*). God dank, van Karel! O, ik vreesde...

MEVROUW. Van Maurits een brief?

LOUISE (*in tranen uitbarstende*). Neen.

MEVROUW (*haar bedaard naar de sofa voerend*). Nu ja, Louise, er was eene aanleiding tot mijn bezoek.

LOUISE. O God, zij weet alles!

MEVROUW. Neen kind, ik weet niets. Ik weet alleen dat ik sedert weken haast geen brieven van je ontving. Die ik kreeg bevielen mij niet. (*Zij neemt haar vriendelijk bij de hand*). En nu Louise, stort uw heele hart voor mij open. (*Haar met innigheid omhelzende*). Gevoel dat, waar alles u misschien ontzinkt, de moeder u nog behouden en steunen zal, zelfs al waart ge, wat God verhoede, een misdadige vrouw. (*Terzijde*). De hemel geve dat ik niet te laat gekomen ben!

4DE BEDRIJF.

Dezelfde decoratie bij dag.

I.

MEVROUW, HENRI.

MEVROUW. Je bezoek is mij werkelijk heel aangenaam, Henri, maar ik zou haast vragen of je een hondenneus heht. Hoe weet je zoo spoedig dat ik hier te vinden ben?

HENRI. Wel tante, heel eenvoudig. Ik heb u gisteren in den tram gezien, komende van het station.

MEVROUW. Dan heb ik je alleen maar dank te zeggen, dat je zoo spoedig aan je tante denkt. Pas hier en reeds een visite?

HENRI. Neen tante, ik wilde u graag eens spreken, in het belang van Louise.

MEVROUW. Van Louise?

HENRI. Och tante, ik geloof, om u de waarheid te zeggen, dat Louise misschien de dupe kan worden van een flauwe studentengrap.

MEVROUW. Van een studentengrap? Dat begrijp ik niet....

HENRI. Mag ik u de volle waarheid eens zeggen? Frans van Mandel komt tegenwoordig nog al eens hier. — Och, 't komt misschien niet te pas dat ik er over spreek.

MEVROUW. Ga voort.

HENRI. 't Loopt zelfs in 't oog.

MEVROUW. Nu daar komt van zelf een einde aan, maar wat heeft dat nu met een studentengrap te maken?

HENRI (*verontwaardigd.*) Omdat het van Mandel om niets anders te doen is, dan iets van haar in handen te krijgen om ....

MEVROUW. Welnu, om?

HENRI. Om een anker Champagne te winnen .... Ja, tante 't is een pari. Voor zoo'n flauwiteit offert hij, als hij kan, uw engel van een dochter op. Zij is ernstig en kan dus zoo iets niet onderstellen, en hij heeft, met al zijn vlugheid en geest, nog nooit iets wezenlijk ernstig opgevat. Daarbij meent hij alle vrouwen te kunnen betooveren.

MEVROUW (*ter zijde.*) En dat is geen bluf. Heeft hij mij, oude vrouw, zelfs niet ingepakt! Foei, dat verwijt ik mij nog.

HENRI. Het is hem te doen om iets, wat ook, van Louise in handen te krijgen om er bij studenten mee te bluffen. Is dat niet ellendig? Die man blijft altijd een jongen.

MEVROUW. Laat dat maar aan mij over. Hartelijk dank voor je interessante bericht.

HENRI. Ja, ziet u, tante, het is wel waar dat ik op de studentenfuif bij zijn broer, waar hij als het ware uit de lucht was komen vallen, beloofd heb er over te zwijgen, maar mag men dan met open oogen aanzien dat zulk een vrouw aan een dwaasheid wordt opgeofferd en, ik houd van Louise zooveel dat, als ze niet getrouwd was .... enfin, daarin moet men berusten, maar zwijgen kon ik niet langer om harentwil. Ha, daar is Louise zelf.

MEVROUW. Spreek met haar geen woord hierover.

II.

De VORIGEN, LOUISE.

LOUISE. Mama.... He, Henri, ben jij hier?

HENRI. Ja Louise. Hoe is het, benje niet wel? Je ziet er niet goed uit, dunkt me.... Nu, ik zie het al, je hebt met je mama wat te spreken. Ik hervat mijn bezoek wel eens. Dag tante! Louise!

III.

MEVROUW, LOUISE.

LOUISE. Mama, ik heb van nacht geen oog kunnen toedoen. Alles wat wij besproken hebben warrelde in mijn hoofd om. Eindelijk kwam ik toch een weinig tot rust en kan ik mij zelve rekenschap geven van hetgeen mijn plicht in dezen is. Ik ben tot het vast besluit gekomen dat ik, en niemand anders, alles met mijn man behandelen moet.

MEVROUW. Zonder eenige voorbereiding! Hoe wilt ge dat doen? En waartoe?

LOUISE. Waartoe, mama? Omdat ik van u geleerd heb dat de verbindtenis tusschen man en vrouw zoo zuiver, zoo heilig en vertrouwelijk moet zijn, dat geen derde daarbij moet worden geduld. Ik heb hem veel te bekennen, maar hem tevens veel te vragen, waarop hij misschien niet antwoorden kan of wil dan mij alleen.

MEVROUW. Het zij zoo, mijn kind, maar zult gij de kracht hebben...

LOUISE. Ja mama, thans voel ik er den moed toe, en dat dank ik u. Gisteren nog wilde ik hem ontvluchten om hem niet onder de oogen te treden. Nu is het anders. Ik zal hem alles bekennen en hoop dan ook dat hij...

MEVROUW. Wel nu, dat hij?

LOUISE. Dat ook hij zich zal kunnen verantwoorden.

IV.

De VORIGEN, ALBERT.

ALBERT. Mevrouw, mevrouw, ik heb aan het station mijnheer de Vorstenberg gezien. Eindelijk is hij terug. Ik ben aan komen vliegen, om hem nog vóór te zijn en u dat nieuwtje te brengen! (*Albert af.*)

MEVROUW. Nu reeds! en hij zou pas van avond komen! (LOUISE *beeft als een riet. Haar moeder ondersteunt haar.*)

MEVROUW. Wat zal ik nu?... Ge zijt zoo aangedaan.

LOUISE (*zich vermannende.*) Neen mama. Laat mij met hem alleen... Toe, het moet... Ik smeek het u! (*Mevrouw af.*)

LOUISE. Ach, dat het zoover is gekomen dat ik sidder voor zijn komst!

V.

MAURITS, LOUISE.

MAURITS. Eindelijk, eindelijk! (*Hij vliegt naar zijne vrouw en omhelst haar.*) O Louise, wat is die tijd mij lang gevallen!... Louise, houdt gij uw blik van mij afgewend?... Gij schreit zelfs!... Och, de zenuwen... Schreit ge van vreugd, mijn lieve aangebeden vrouw, die ik zoolang heb moeten missen!... Maar zie mij toch aan, houd uw blik niet langer van mij afgewend... Nog steeds... Wat scheelt er aan... O, mijn God, spreek op, wat scheelt u?... Spreek dan toch!!...

LOUISE (*siddcrend*). Helaas ik meende sterk te kunnen zijn.

MAURITS. Maar waartoe? Zijn we dan niet eindelijk bij elkaar om elkander te steunen. Wat kan u deren?... Maar spreek dan!

LOUISE (*in tranen uitbarstende*). O God, ik ben uwer niet waardig!

MAURITS (*eensklaps hard en streng*). Wat is hier gebeurd?

LOUISE. O de Vorstenberg, gij hebt mij zoo vreeselijk alleen gelaten.

MAURITS. Neen, ik liet u in de armen uwer mocder.... Ik vrees het ergste.... Wat is hier geschied!.... Spreek door.... spreek zeg ik u.... Ziet ge niet dat ge mij martelt met uw wanhopige stilzwijgendheid? Moet ik, na al mijne opofferingen, u terugvinden als eene....

LOUISE. O zeg het maar, als een schuldige vrouw.

(*Maurits loopt onrustig heen en weder en plaatst zich plotseling voor zijne vrouw.*)

MAURITS (*met gevoel en nadruk.*) Hoezeer ik u heb bemind Louise, weet wel dat ik een eerloze vrouw niet naast mij duldt. Om geen prijs!!

LOUISE (*snikkende.*) Neen, dat ben ik niet, maar o God, geleden heb ik en gestreden en als mijne moeder mij niet had gered.... Wel heb ik zwaar gezondigd maar alleen in mijn hart. Ik had zeer slechte voornemens maar uitgevoerd heb ik ze, God dank, niet.

MAURITS (*streng.*) Wat waren die voornemens?

LOUISE. Ik heb op het punt gestaan om.... neen, ik durf het u niet bekennen.

MAURITS. Spreek zeg ik u.

LOUISE. Om dit huis voor goed te verlaten vóór uw terugkomst.

MAURITS. Met wien?

LOUISE. O God, neen, dat zeg ik u niet.

MAURITS. Waarom niet?

LOUISE. Neen, gij zoudt hem dooden.

MAURITS. En denkt ge dat ik niet begrijp....

LOUISE. Hoe gij....

MAURITS. Ja, ongelukkige vrouw, die ik moet terugzien als slachtoffer van een lichtmis, een man zonder ernst of waarachtig gevoel, een man die ik als zoodanig reeds lang ken en die u allerhande fraaije zaken heeft voorgespiegeld om.... ten koste van u zijn losse vrienden te vermaken.

LOUISE. Wie meent ge? Ge vergist u in den persoon. Neen, dat kan nict zijn.

MAURITS. Wie ik meen? Frans van Mandel.... (*plotseling invallende.*) Ha, uw blos bewijst mij dat ik gelijk heb!

LOUISE. Hoe kunt ge weten.

MAURITS. Alsof uw eerste brieven niet vol van hem waren, alsof later de enkele die ik nog ontving, niet geheel van hem zwegen. Toen vond ik dat vreemd, nu echter wordt mij alles klaar. Hoe kon ik ook denken dat de dochter van de degelijke mevrouw van Tholl gevaar liep bij een lichtmis die niet eens jong meer is? O Louise, wat valt ge mij tegen. Wat heb ik mij in u vergist!

LOUISE (*zich opwindende.*) Maar moest ik u dan niet tegenvallen? Nog eens ik ben schuldig, zeer schuldig zelfs, ik wil mij niet verdedigen, maar gij dan, kunt *gij* u verdedigen tegenover mij?

MAURITS (*verbaasd.*) Ik, tegenover u?

LOUISE. Hoe kunt ge het vragen? Zijt ge dan zelf niet met de noorderzon verdwenen, eensklaps en zonder reden te geven? Gaat het aan tot in het oneindige weg te blijven terwijl uw spaarzame brieven altijd even onbeduidend waren? (*Hij wil haar in de reden vallen.*) O, ik wil niet zeggen dat ze niets beteekenen zouden in een gewonen zin, maar wat had ik er aan? Het eenige wat mij kon schelen ontbrak, namelijk de reden waarom ge uw ongelukkige vrouw, te midden van hare eerste illusies, hebt alleen gelaten. En in den beginne had ik mijn moeder nog, maar later.... zelfs de eenige vriendin die ik in deze groote stad nog had, ontviel mij door den dood. Niemand, niemand te hebben als die flauwhartige Teutems, mij tempterende met hun bekrompen medelijden. Altijd, altijd alleen of.... erger dan alleen! Toen, ik wil 't wel bekennen, toen rees er twijfel op in dit hart of ik werkelijk bemind werd en ook toen eerst kon een ander in dat arme hart een plaats bekleeden.

MAURITS (*na eenig stilzwijgen.*) Ja, toch ik had schuld.

LOUISE. Schuld, zegt gij. Gij erkent dus....

MAURITS. Ik heb meer van u verlangd dan gij vermocht. Louise wilt ge *mij* vergeven.

LOUISE. Neen, spreek zoo niet, gij vernietigt mij.

MAURITS. O, ik gevoel het nu pas, dwaas die ik was! Ik heb meer van een jonge vrouw gevergd dan ik vermocht.

LOUISE. Ach, gij hebt meer vertrouwen in mij gesteld dan ik waardig was.

MAURITS. Louise, ik was wel wreed in uwe oogen, niet waar?

LOUISE. Ach, dat ik u niet zooveel heb vertrouwd, als gij mij!

MAURITS. Gij hebt mij dus niet vertrouwd? Welnu ik zal u dat vertrouwen terug schenken. Maar dan ook reken ik er op dat ge mij liefhebt als te voren. Belooft gij 't mij? (*Met zeer veel teederheid.*) Louise, ik kan niet zonder u. Ik heb zoo geleden al dien tijd dat ik u derven moest!

LOUISE. Ja, Maurits, ja, vertel mij alles, alles. Ik heb zoozeer behoefte aan uwe liefde.

MAURITS. Maar hebt gij dan, dwaze vrouw, niet begrepen dat er wel een zeer ernstige reden moest zijn voor zulk een handelwijs? Juist het vreemde moest u tot nadenken hebben gestemd. Welnu, luister. Ik heb het sedert mijn huwelijk in mijne zaken zeer moeielijk gehad. Ik heb daar, hoewel met gematigdheid om u niet noodeloos ongerust te maken, meermalen op gezinspeeld. Intusschen heb ik het door ijver en nadenken, zoover gebracht, dat ik de crisis ben te boven gekomen. Alles, behalve mijn eigen huis, al mijne liefhebberijen zelfs offerde ik op. Helaas, de tijd zou komen dat ik ook mijn huisselijk geluk er aan geven moest.... Ik ontving een brief van Marseille.

LOUISE. O mijn God, van mijn broeder!

MAURITS. Niet *van*, maar *over* uw broeder. Noodlottiger brief heb ik nimmer ontvouwd. Hulp moest er wezen. Zijn val scheen onvermijdelijk. Meer nog, viel hij, dan ook was ik een gevallen man! En dat was nog niet alles. Het werd mij zeer duidelijk dat de zwakke man zelf niet in staat was aan het noodlot het hoofd te bieden. Was hij zelf, was ik, waren wij allen nog te redden? Ik wist het niet, maar onverwijld moest ik voort. De toestand was ellendig maar onvermijdelijk. Ik ijlde als een gejaagde naar Marseille.

Louise. Ach, ik gevoelde wel dat er zoo iets gaande moest zijn. Een afdoende reden moest er wel wezen, maar vreeselijk heeft het mij gehinderd, dat zelfs uw brieven niet getuigden van vertrouwen in uw vrouw.

Maurits. Vertrouwen in mijn vrouw! Alsof het juist geen blijk van vertrouwen was, u niets te melden, en toch gerust te blijven! Ik mocht, ik kon u het rechte niet mededeelen ter liefde van u, en ter liefde van uwe moeder. Als ik u de waarheid gemeld had, wat hadt ge dan gedaan? Uwe moeder hadt ge 't immers niet kunnen verzwijgen, maar dan ook was zij, die met haar liefdevol gemoed steeds klaar is om hulp te verleenen, oogenblikkelijk naar Marseille gekomen. Dat mocht niet, noch om u, noch om haar. Gij mocht haar steun niet missen en voor hare kracht ware die reis, onder die gemoedsgesteldheid, eene marteling, misschien de dood geweest.

Louise. Maar... hoe is het dan nu met mijn broeder? Die arme Ferdinand... is hij...

Maurits. Louise, zeg uw moeder dat ik haar zoon heb gered, dat ik haar veel lijden heb bespaard.

Louise. Groote God, wat heb ik u miskend!

Maurits. Maar dat ging niet zonder inspanning. Hoe vele plaatsen ik heb bezocht is niet te zeggen. Dat heeft mij telkens en telkens weder opgehouden, van den eenen dag, van de eene week in de andere. Ik popelde om huiswaarts te keeren. Zonder opoffering ben ik er ook niet gekomen, maar de zaak is behouden en verliezen kan ik mij getroosten; slechts een ding zou mij diep rampzalig maken, het verlies uwer liefde Louise...

(Louise *valt hem snikkende om den hals*).

VI.

De Vorigen, Mevrouw.

Mevrouw. Zoo!... God dank, ik stoor een teeder tête-à-tête. Welkom, welkom, schoonzoon, welkom in uw huis!

MAURITS. Dag, lieve, beste moeder. Ik weet alles en ben u veel dank verschuldigd.

LOUISE. O, mama, Maurits is voor ons naar Marseille gegaan om Ferdinand te redden en het is hem gelukt!

MEVROUW. Ferdinand, zegt ge? Ik onderstelde zoo iets. Maar voor verdere ophelderingen is nu geen tijd. Ik hoor dat later zeer gaarne. Ge hebt al heel wat samen te praten gehad. Beiden zoo geëchauffeerd? Dat is niet goed. Kom, gauw hoed en mantel aan en dan met uw man een fiksche wandeling door de stad gemaakt! Ik vind dat om meer dan een reden zeer wenschelijk. Toe gauw nu, doe dat nu, voor dat de avond valt!

MAURITS. En gaat u dan mee?

MEVROUW (*glimlachend.*) Dat kan je begrijpen! De schoonmama zal zich dadelijk opdringen! Ook kan ik niet, ik wacht visite.

LOUISF (*haar moeder de hand drukkende.*) Dag mama, tot straks dan,

MAURITS. O mama, u is zoon goede moeder voor mij, dat ik er voor bedank u ooit weer schoonmoeder te noemen!

VII.

MEVROUW.

God dank dat ze weg zijn! De tijd begint werkelijk te naderen dat van Mandel zal komen. (*Zij schelt.*) Een oude vrouw voor een jonge, dat zal hem niet meevallen. Nu er is meer dat hem niet zal meevallen.

VIII.

MEVROUW, ALBERT.

ALBERT. Mevrouw.

MEVROUW. Als mijnheer van Mandel vraagt of mevrouw thuis is, dan laat je hem maar binnenkomen, hoor!

ALBERT. Maar, mevrouw, mijnheer van Mandel meent u niet.

MEVROUW. Al wel. Doe precies wat ik zeg. Spreek geen woord en laat hem hier. Begrijp je me?

ALBERT. Ja wel, mevrouw, of ik u begrijp. (*Af.*)

MEVROUW. Alles, ja ieder antwoord wat ik ontvang bewijst mij hoe ik hier ter elfder ure ben aangekomen. Maar ik heb goede kaarten in handen om hem te troeven! Henri kwam hier juist van pas.

ALBERT (*aan de deur.*) Mijnheer van Mandel, mevrouw. (*Af.*)

IX.

MEVROUW, FRANS.

(*Frans komt haastig op, maar blijft plotseling verschrikt staan als hij de oude in plaats van de jonge mevrouw ziet.*)

MEVROUW. Geneer je niet, mijnheer van Mandel, kom naderbij! Je bent toch niet bang voor me, niet waar? We hebben immers meer samen gekeuveld. Neem plaats.... Kom aan.... Vertel mij eens wat nieuws.

FRANS. Wat nieuws, mevrouw? Er is geen nieuws. (*Ter zijde.*) Wat is er gebeurd?

MEVROUW. Kom, kom, mijnheer, een man als u weet altijd wat. Als hij niets heeft, bedenkt hij het.

FRANS. Wel mevrouw, ik ben zeer verrast u te zien.

MEVROUW. Aangenaam verrast?.... 't Was een dwaze inval van me. Als de bladen aan de boomen komen worden oude menschen weer jong. Heeft u dat ook wel eens gemerkt, mijnheer van Mandel? U zal zeggen, u is nog zoo oud niet, dat is zoo, maar alles is betrekkelijk. Voor sommige dingen toch wel te oud. Enfin, men moet maar jong blijven, niet waar?

FRANS. (*ter zijde*). Ze wil ergens heen, maar ik weet nog niet waar naar toe.

MEVROUW. Van nieuwtjes gesproken. Heeft u al gelezen dat in Longchamp de Engelschen geslagen zijn?

FRANS. Neen... of ja toch, dat heb ik gelezen.

MEVROUW. Dat zijn weddingschappen waar nog al eens wat mee te verdienen valt. Houdt u van paris?

FRANS. Och... zoo mevrouw, veel geef ik er niet om.

MEVROUW. O ik houd er dol van. Maar om kleinig-

heden. Om een enkele flesch champagne. Een anker zou mij al te kras zijn.

FRANS (*ter zijde.*) Ik ben hier in een valstrik geraakt.

MEVROUW. Met u wil ik een pari aangaan, mijnheer van Mandel. Het is nu juist half vijf op de klok. We zullen twintig minuten samen praten en binnen dien tijd zal u een klein briefje, dat u heden ontvangen heeft, uit uw zak halen.

FRANS. Mevrouw!

MEVROUW. Kom, neemt u het aan? Och, 't is maar voor de grap. Ik weet dat u van grappen houdt. U houdt ze zelfs jaren lang vol.

FRANS. Mevrouw!

MEVROUW. Ik vind alleen maar dat studentengrappen niet al te ver gepousseerd moeten worden.

FRANS. Mevrouw!

MEVROUW. Ja, mijnheer van Mandel, om op alle mogelijke toonaarden *mevrouw* uit te roepen is geen conversatie, dat ben ik van u heel anders gewoon.

FRANS. Maar mevrouw, u zal toch wel toestemmen dat oòk uw manier van spreken wat vreemd is.

MEVROUW (*plotseling zeer ernstig.*) En kan daar ook reden voor bestaan, mijnheer?

FRANS (*min of meer verlegen*) Misschien... wat u echter zegt begrijp ik niet. Natuurlijk kom ik u hier niet bezoeken, want ik wist niets van uw overkomst, maar dat neemt niet weg, dat van een weddingschap of pari geen sprake wezen kan.

MEVROUW. Neen, die dingen erkent men nooit. U hoeft ook mij niet te zeggen dat ge een briefje in uw zak hebt van een gehuwde dame, en dat de bestemming die u aan dat onschuldig vodje papier geven wilt is, om het op een studentenfuif te vertoonen onder de champagne die een ander betaalt. Foei, mijnheer, op uw jaren, schaamt ge u niet? Geloof mij, 't zal zoo heel lang niet meer duren dat uw haren zoo wit zijn als de mijne. Denkt ge nooit een man te worden, mijnheer van Mandel?

FRANS. Wie heeft u verteld?...

Mevrouw. Dat is mijn geheim. De dame die, door uwe aardigheden misleid, u dat kattebelletje gegeven heeft, *moet* het terug hebben, want zij heeft het niet voor studenten bestemd.

Frans. Ik weet niet wat u bedoelt... Een briefje heb ik niet.

Mevrouw. Dan heeft u het niet méér. Verloren misschien! 't Zou niet gracieus zijn, een briefje te verliezen, dat eene dame u gezonden heeft.

Frans (*een weinig uit de hoogte.*) Mevrouw, ik heb het niet verloren, maar daarom geef ik het nog niet aan u. 't Is evenmin voor u als voor studenten bestemd.

Mevrouw (*zeer bedaard.*) Toch zal ik niet rusten voor ik het heb.

Frans. Mevrouw, alles wat u vertelt van die pari is waar en toch ook weer niet waar. De dwaasheid heb ik begaan, maar 't is jaren geleden. Ik zweer u echter als eerlijk man dat dit briefje daarmee niets, hoegenaamd niets te maken heeft.

Mevrouw. Is u een eerlijk man, mijnheer?

Frans. Mevrouw!!

Mevrouw. Alweder: »mevrouw" op een anderen toon. Maar dat maakt de zaak niet duidelijk, mijnheer van Mandel.

Frans. Weet u wel dat als een man mij dat vragen dorst....

Mevrouw. Ge een, twee drie aan het duelleren zoudt gaan, 't geen evenwel ook niets bewijzen zou.... Mevrouw de Vorstenberg is niet thuis van daag en daarom neem ik de honneurs waar. Haar man is teruggekomen, weet u? Zij maken een wandeling door de stad. Natuurlijk kon zij zelve u de heuchelijke tijding niet mededeelen.

Frans. Mevrouw er wordt hier een spel met mij gespeeld dat....

Mevrouw. Misschien een treurspel had kunnen worden maar in een blijspel verloopt.

Frans. En te denken dat een vrouw, die ik zoo lief heb.... die ik zooveel achting toedraag wil ik zeggen, geloven kan dat ik in staat ben haar schrift zoo te misbruiken!

MEVROUW. Bewijs dat het niet waar is!

FRANS. En wel?....

MEVROUW. Door het mij af te staan.

FRANS. Neen, mevrouw, daarvoor is mij de zaak te ernstig.

MEVROUW. Te ernstig? Dat briefje! Dan moet de inhoud wel heel belangrijk zijn.

FRANS. Och, wat dat betreft, twee regels. Het verzoek om hier te komen.

MEVROUW. En toch zou de zaak te ernstig zijn. Ziet u, als u het als ernst opneemt, dan althans moet ik dat briefje hebben. Wat uwe bedoelingen mogen zijn, eerlijk kunnen ze dan niet wezen. 't Beste is nog de zaak als een jongensstreek te beschouwen. Geloof mij, mijn schoonzoon is een te degelijk persoon om door iemand verdrongen te worden die... vergeef me dat ik het zeggen moet... de wereld altijd, zooals men dat noemt, voor een doedelzak heeft aangezien. Mijn dochter is heden aan haar man teruggegeven, geheel en al en zonder voorbehoud.

FRANS. (*zeer neerslachtig.*) Och. 't is niet goed, ik weet het wel, maar ik bemin haar waarachtig.

MEVROUW. O dan, mijnheer, toon het en offer u op door u te verwijderen. Ge moet toch gevoelen dat zulk een liefde slechts rampzalig maken kan! Toon dat ge een eerlijk man zijt. Toon dat ge haar op edele wijze bemint door haar zielsrust, haar huiselijk geluk niet te verwoesten. Ge hebt geen zaken van belang. dat weet ik immers van u zelven. Ge hebt vrouw noch kinderen en kunt doen wat ge wilt. Begeef u op reis en ge wordt in mijn oog een waarachtig eerlijk man. Kon ik u maar overtuigen, dat mijn raad ook voor u 't allerbeste is. Ge hebt geest en talent en wat hebt ge nog gepresteerd?

FRANS (*getroffen.*) Niet veel.... te weinig. Het is de waarheid.

MEVROUW. Door gebrek aan ernst, mijnheer van Mandel. Maak toch anderen, maak u zelf niet ongelukkig.... Wat nu dat briefje betreft....

FRANS. Och neen, dat beteekent zoo weinig.... Neen, uw dochter heeft nooit.... Ziedaar mevrouw, ik hecht er niet meer aan, lees het zelf als ge wilt en ge zult erkennen....

MEVROUW (*het briefje verscheurende.*) Dat behoeft niet. Ik weet den inhoud. Louise heeft mij dien medegedeeld. Nooit heeft zij haar moeder voorgelogen.

X.

De VORIGEN, LOUISE, MAURITS.

MEVROUW. O hemel, daar is hij al en ik heb de zaak nog niet geheel ten einde kunnen brengen.

MAURITS. Hij hier! (*Hij wil hem toornig te gemoet snellen maar wordt door Louise weerhouden, terwijl mevrouw hem wenkt om bedaard te zijn. Een oogenblik spanning. Frans staat in tweestrijd. Eindelijk nadert hij mevrouw van Tholl.*)

FRANS. Mevrouw, ik ga morgen naar Italië. Ik reken op uwe hoogachting... 't is 't eenige wat mij overschiet. (*Hij nadert Louise en zegt diep buigende*). Mevrouw de Vorstenberg. (*Hij gaat met gebogen hoofd de deur uit zonder Maurits aan te zien. Louise werpt zich hartstochtelijk in de armen van haar echtgenoot.*)

MEVROUW. God dank, ik heb mijn kind gered!

EINDE.

